

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยของวัยรุ่นหญิงนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมรายละเอียดตามลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. วัยรุ่นหญิงและพัฒนาการของวัยรุ่นหญิง
2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงชายและมิติทางเพศ
3. แนวคิดระบบบรรทัดฐานทางเพศ (Gender System Concept)
4. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัยรุ่นหญิงและพัฒนาการวัยรุ่นหญิง

วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตเมื่อผ่านพ้นวัยนี้จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัวของตนโดยสมบูรณ์ บุคคลทั่วไปทั้งหลายยอมรับว่าวัยรุ่นเป็นวัยของการเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ เด็กวัยรุ่นจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ขนาดสัดส่วนของร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นอกจากจากความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ทางอารมณ์และสังคมร่วมด้วย

1. ความหมาย

คำว่า "วัยรุ่น" มีความหมายหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนความแตกต่างทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของวัยรุ่นในแต่ละแห่ง อย่างไรก็ตามองค์การอนามัยโลก (WHO, 1998) ได้กำหนดความหมายกว้าง ๆ ของวัยรุ่น ไว้ดังนี้

วัยรุ่น หมายถึง ระยะเวลาที่มีการพัฒนาทางจิตใจจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ สามารถรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองได้

Roger (1972 อ้างอิงใน สกล วรเจริญศรี, 2544, หน้า 13) ได้อธิบายคำว่า วัยรุ่น เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า Adolescence แปลว่า เจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (To growth into maturity) คือเป็นวัยที่มีการพัฒนาทางด้านทัศนคติ ความเชื่อ และการปรับตัวด้านสังคมของบุคคล จากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่

Hurllock (1974 อ้างอิงใน บุญสิน นิมขำ, 2548, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่น ว่าเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตไปสู่ภาวะจากความเป็นเด็กค่อย ๆ สู่อายุความเป็นผู้ใหญ่ การที่เด็กจะบรรลุถึงขั้นวุฒิภาวะนี้ไม่ใช่จะเจริญแต่ทางร่างกายด้านเดียวเท่านั้น ทางจิตใจก็เจริญเป็นเงาตามตัวไปด้วยนั่นคือ จะต้องมีการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

Hall (1996 อ้างอิงใน กัลยา นาคเพ็ชร และคณะ, 2548, หน้า 112) นักจิตวิทยา ซึ่งสนใจศึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่น จนได้ชื่อว่าบิดาของการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ด้านวัยรุ่น ให้นิยามวัยรุ่นว่าเป็น "วัยพายุบุแคม" โดยมองจากการที่วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและเป็นไปอย่างรวดเร็ว

พลพิมล เจียมนครินทร์ (2539, หน้า 11) ได้อธิบายว่า วัยรุ่น (Adolescence) เป็นวัยที่เชื่อมความเป็นเด็กความเป็นผู้ใหญ่ เป็นระยะที่ต้องปรับพฤติกรรมวัยเด็กไปสู่พฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ที่สังคมยอมรับ เด็กวัยรุ่นจึงไม่ใช่เป็นเพียงการเจริญเติบโตทางสังคมแต่หมายถึงการเจริญเติบโตทางสังคมซึ่งอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่

พลพิมล จันทร์พลับ (2540, หน้า 2) ได้อธิบายว่า ในปัจจุบัน "วัยรุ่น" มีความหมายกว้างมาก รวมทั้งวุฒิภาวะทางจิตใจ อารมณ์ สังคม และทางร่างกาย เมื่อเด็กเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศก็ถือว่าเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นและไปสิ้นสุดเมื่อเด็กมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย ในทางกฎหมายถือว่าผู้ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการกระทำใด ๆ ด้วยตนเอง หรือความคิดเห็นของนักกฎหมายนั้น ได้กำหนดอายุบุคคลอายุครบ 18 ปีเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ แต่สำหรับผู้ที่ยังต่ำกว่า 18 ปี หากไปกระทำความผิดจะถูกนำตัวขึ้นศาลเด็กแทน

กุลชลี คำชาย (2542, หน้า 82-83) ได้อธิบายว่า วัยรุ่น (Adolescence) มาจากภาษาลาตินว่า "Adolescere" หมายถึง การเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่หรืออาจเรียกว่าเป็นวัยต่อเนื่อง วัยนี้เป็นวัยที่มีการพัฒนาประจำวัยซับซ้อนมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์และสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความสงสัย และบางทีก็เลยไปถึงความรู้สึกผิด การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นผลมาจากฮอร์โมนเทสโทสเตอโรน (Testosterone) ในเพศชาย และเอสโตรเจน (Estrogen) ในเพศหญิง ผลของฮอร์โมนทั้งสองประเภทนี้มีผลทำให้บรรลุวุฒิภาวะทางเพศ จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงทางกายเพื่อเจริญวุฒิภาวะทางเพศนั้นเรียกว่า ระยะแตกเนื้อ หนุ่มสาว

โดยสรุป วัยรุ่น หมายถึง วัยที่มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการจากเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่พร้อมในการมีเพศสัมพันธ์ และมีวุฒิภาวะทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติ ปัญญามากกว่าวัยเด็ก สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

2. การกำหนดช่วงอายุของวัยรุ่น

Horlock (1974, หน้า 27 อ้างอิงใน บุญสิน ติวขำ, 2548, หน้า 17) ได้กำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นตามเกณฑ์เข้าสู่วัยรุ่นดังนี้

1. ระยะก่อนวัยรุ่น อายุ 10-12 ปี
2. ระยะวัยรุ่นตอนต้น อายุ 13-16 ปี
3. ระยะวัยรุ่นตอนปลาย อายุ 17-21 ปี

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2545, หน้า 61) ได้กำหนดช่วงอายุวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ วัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น (Puberty) ตั้งแต่อายุ 11 หรือ 12 ปี ถึง 13 ปี หรือ 14 ปี ส่วนวัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) ตั้งแต่ 13 หรือ 14 ปี ถึง 16 ปี หรือ 17 ปี และวัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) ตั้งแต่ 17 ปี ถึง 19 ปี หรือ 20 ปี

กัลยา นาคเพ็ชร์ และคณะ (2548, หน้า 113) ได้กำหนดช่วงวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้นหรือวัยแรกรุ่น (Early adolescence or pubertal phase) อายุ 11-14 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle adolescence) อายุ 15-18 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) อายุ 19-21 ปี

สุพัตรา อักษรรัตน์ (2549, หน้า 9) ได้อธิบายว่า ในประเทศไทยช่วงอายุวัยรุ่นที่กำหนดโดยสภาประชากรไทย ในโครงการรณรงค์เพื่อสิทธิอนามัยเจริญพันธ์ คือ อายุ 10-24 ปี การกำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ความแตกต่างของเชื้อชาติ วัฒนธรรม โภชนาการ สุขภาพ สภาพภูมิศาสตร์ ระบบการศึกษา ฯลฯ โดยส่วนใหญ่ถือเอาการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปร่างและร่างกายเป็นเกณฑ์ คือเด็กผู้หญิงเริ่มตอนมีประจำเดือน ส่วนเด็กชายเริ่มที่มีน้ำกาม ระยะของวัยรุ่นในแต่ละชนชาติมีช่วงอายุไม่เท่ากัน ช่วงวัยรุ่นมีระยะพัฒนาการยาวนานประมาณ 6-10 ปี ขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมที่แตกต่างกัน

โดยสรุป จากการกำหนดช่วงอายุของวัยรุ่น จะเห็นว่ามี ความแตกต่างกันเล็กน้อย โดยทั่วไปกำหนดให้เด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นเมื่อผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือน และผู้ชายมีการหลั่งอสุจิ หรือ ความพร้อมของวุฒิภาวะทางเพศเป็นจุดเริ่มต้น สำหรับการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยทางกฎหมายถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ จึงไม่สามารถรับผิดชอบในการกระทำใด ๆ ด้วยตนเอง และยังคงอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง และจากพฤติการณ์พฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในกลุ่มวัยรุ่นหญิงอายุระหว่าง 12-17 ปี ในเขต

อำเภอเมืองเพชรบูรณ์มีจำนวนสถิติมากขึ้น ได้แก่ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ (โรงพยาบาลเพชรบูรณ์, 2551, หน้า 63) ซึ่งจะตรงกับช่วงอายุของวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนกลาง ที่มีระยะพัฒนาการร่างกายมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ กระบวนการคิดต่างๆ ยังขาดความรับผิดชอบหรือรับผิดชอบน้อย คึกคะนอง อยากรู้อยากเห็น อยากรทดลองอยู่ตลอดเวลา จึงตัดสินใจกระทำโดยไม่คำนึงถึงผลดีผลเสียที่ตามมา (นภาพรณ ะหวานนท์, 2542, หน้า 83) จึงทำให้วัยรุ่นตอนต้นและตอนกลางมีความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยได้มากกว่าวัยรุ่นกลุ่มอื่น

3. พัฒนาการของวัยรุ่นหญิง

กัลยา นาคเพ็ชร และคณะ (2548, หน้า 113) ได้อธิบายคำว่า "พัฒนาการ" (Development) ของวัยรุ่นหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้าง และแบบแผนอินทรีย์ทุกส่วน การเปลี่ยนแปลงจะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ จากระยะหนึ่งไปอีกระยะหนึ่ง ทำให้เด็กมีลักษณะและความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามลำดับ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม และได้แบ่งพัฒนาการของแต่ละช่วงของวัยรุ่นในแต่ละด้านดังนี้

3.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

ด้านพัฒนาการด้านร่างกาย กัลยา นาคเพ็ชร และคณะ (2548, หน้า 114 - 115) ได้อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในวัยรุ่นของเพศหญิงจะเกิดไม่พร้อมกันเด็กชาย เด็กหญิงส่วนใหญ่เข้าสู่วัยแรกรุ่น หรือ "เป็นสาว" เร็วกว่าเด็กชายเมื่อมีอายุเท่ากัน ซึ่งพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางกายที่เห็นได้ชัด คือ

3.1.1 ด้านความสูงและน้ำหนักที่เพิ่มขึ้น

อัตราส่วนของเด็กวัยรุ่นหญิงมีลักษณะเด่น คือ อัตราส่วนสูงของเด็กวัยรุ่นหญิงจะเพิ่มก่อนและหยุดก่อนเด็กวัยรุ่นชาย โดยเด็กวัยรุ่นหญิงจะมีความสูงเพิ่มมากที่สุดเมื่ออายุประมาณ 12 ปี ช่วงที่เพิ่มมากที่สุดคือ 10-14 ปี และจะหยุดสูงที่อายุประมาณ 18 ปี นอกจากนั้นอัตราความสูงวัยรุ่นหญิงจะมีอัตราเพิ่มขึ้นของความสูงปีละประมาณ 8 เซนติเมตร

ในด้านน้ำหนัก วัยรุ่นหญิงจะมีอัตราน้ำหนักเพิ่มสูงสุด เมื่ออายุประมาณ 12 ปี โดยเพิ่มประมาณปีละ 4-5 กิโลกรัม เด็กวัยรุ่นหญิงจะมีน้ำหนักเพิ่มก่อนและหยุดก่อนเด็กวัยรุ่นชาย โดยวัยรุ่นหญิงจะหยุดพัฒนาน้ำหนักที่อายุ 17-18 ปี

3.1.2 การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างและสัดส่วน

การเจริญเติบโตในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจะไม่พร้อมกันและไม่สม่ำเสมอเท่า ๆ กัน ดังนั้นจึงทำให้โครงสร้างและสัดส่วนของเด็กวัยรุ่นเป็นไปในลักษณะ

ไม่สมดุล พบว่าส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ศีรษะ ลำตัว แขน ขา มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนไปจากวัยเด็กเป็นอย่างมาก เมื่อร่างกายของวัยรุ่นเจริญเติบโตและพัฒนาอย่างเต็มที่จะมีสัดส่วนดังนี้

ศีรษะจะเพิ่มจากตอนแรกเกิด	2 เท่า
ลำตัวยาวกว่าตอนแรกเกิด	3 เท่า
แขนยาวกว่าตอนแรกเกิด	4 เท่า
ขายาวกว่าตอนแรกเกิด	5 เท่า

โดยทั่วไปการเจริญเติบโตของร่างกายเริ่มจากศีรษะ ตามด้วยการเจริญเติบโตของมือและเท้า เมื่ออวัยวะทั้ง 3 นี้ ได้เจริญสมบูรณ์ ความยาวของแขนและขาจึงเริ่มขึ้น ส่วนลำตัวและไหล่จะขยายตัวในภายหลัง การเจริญของเท้าจะมีขึ้นก่อนการเจริญเติบโตของขาที่อ่อนล้าประมาณ 6 เดือน ขาที่อ่อนล้าเจริญขึ้นก่อนขาที่อ่อนบนเล็กน้อยเมื่อขาเจริญจนเต็มที่แล้ว หลังจากนั้นประมาณ 4 เดือน สะโพกและหน้าอกจะเริ่มขยาย แขนที่อ่อนล้าจะเจริญขึ้นก่อนแขนที่อ่อนบนประมาณ 6 เดือนการเจริญดังกล่าวทำให้เด็กวัยรุ่นหญิงดูเก้งก้าง

ในด้านโครงสร้างของใบหน้า ศีรษะด้านหน้าจะยาว หน้าผากจะกว้างออก ใบหน้าจะยาวขึ้น ปากกว้าง ริมฝีปากจะเพิ่มความหนามากขึ้น คางจะหลุบเข้าไปเล็กน้อย การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดควบคู่ไปกับความสูง ทำให้รูปร่างของวัยรุ่นแรกเริ่มไม่ได้สัดส่วน และจะได้สัดส่วนเมื่อเป็นผู้ใหญ่เต็มที่

3.1.3 การเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อและไขมัน

การเปลี่ยนแปลงด้านกล้ามเนื้อและไขมันได้ผิวหนังในวัยรุ่นหญิงจะเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว และจะเจริญเต็มที่หลังจากความสูงได้เปลี่ยนแปลงถึงจุดสูงสุดแล้ว พบว่าปริมาณของไขมันใต้ผิวหนังในวัยรุ่นหญิงจะมากกว่าวัยรุ่นชาย แต่โดยรวมแล้วทั้งสองเพศมีการสะสมของไขมันในร่างกายมากกว่าในวัยเด็ก เด็กที่มีรูปร่างผอมอาจมีรูปร่างอ้วนขึ้นกว่าเดิมระยะนี้ระบบย่อยอาหารและการใช้ประโยชน์จากอาหารทำงานเร็วและมากกว่าเดิม เนื่องจากร่างกายกำลังเจริญเติบโต เด็กจะหิวเก่ง กินเก่ง ง่วงบ่อย จึงเรียกรวมกันว่า "ช่วงไขมัน" (Fat period)

3.1.4 การเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงทางเพศ

ลักษณะทุติยภูมิทางเพศ (Secondary sex characteristic) เป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นความแตกต่างของลักษณะประจำเพศชายและหญิงนอกเหนือไปจากอวัยวะเพศ โดยมีการเจริญเติบโตของลักษณะทุติยภูมิทางเพศ 3 ชั้น คือ

ขั้นแรก Pre-pubescence เป็นระยะที่ลักษณะทุติยภูมิทางเพศ ส่วนต่าง ๆ เริ่มพัฒนา เช่น สะโพกเริ่มขยาย หน้าอกของเด็กหญิงเริ่มเจริญ เด็กชายเสียงจะเริ่มแตกห้าว แต่อวัยวะสืบพันธุ์ (Productive organs) ยังไม่เริ่มทำหน้าที่

ขั้นที่ 2 Pubescence เป็นระยะที่ลักษณะทุติยภูมิทางเพศส่วนต่าง ๆ ยังคงพัฒนาต่อไป อวัยวะเพศเริ่มทำหน้าที่แต่ยังไม่สมบูรณ์ เด็กหญิงจะเริ่มมีประจำเดือน แต่ยังไม่มีไข่สุก ส่วนในเด็กชายเริ่มผลิตเซลล์สืบพันธุ์ได้

ขั้นที่ 3 Post-pubescence เป็นระยะที่ลักษณะทุติยภูมิทางเพศทุกส่วนเจริญเติบโตเต็มที่ อวัยวะสืบพันธุ์ของเด็กทั้งสองเพศทำหน้าที่ได้ เป็นระยะที่เข้าสู่วัยรุ่นที่แท้จริง ซึ่งพัฒนาการของลักษณะทุติยภูมิทางเพศในหญิงลักษณะทุติยภูมิทางเพศในหญิงจะมีพัฒนาการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1) สะโพกจะขยายผายออกเพราะกระดูกอุ้งเชิงกรานขยายและมีไขมันในบริเวณนี้มากขึ้น

2) เริ่มมีพัฒนาการของเต้านม โดยมีการเปลี่ยนแปลงเป็น 5 ระยะเวลา
ระยะที่ 1 ก่อนวัยรุ่น มีลักษณะเหมือนเต้านมของเด็กมีหัวนม (Papilla) สูงขึ้นเล็กน้อย

ระยะที่ 2 เต้านมและหัวนมสูงขึ้น ลานหัวนม (Areola) ขยายใหญ่
ระยะที่ 3 เต้านมและลานหัวนมเติบโตขึ้นมีขนาดใหญ่ขึ้นอีกหัวนมเริ่มตั้งชูชัน

ระยะที่ 4 ทั้งลานหัวนมและหัวนม จะนูนยื่นออกพ้นเต้านมทำให้มีลักษณะเป็น 2 ตอนแยกเห็นเด่นชัด

ระยะที่ 5 บริเวณลานหัวนมอยู่เป็นส่วนหนึ่งของรูปร่างลักษณะของเต้านมมีเพียงหัวนม (Papilla) ที่ยื่นออกมา การเติบโตของหัวนมเริ่มเมื่ออายุ 8-13 ปี ใช้เวลา 2 ปี ถึง 2 ปี 6 เดือน จึงจะโตเต็มที่

3) การขึ้นของขนบริเวณอวัยวะเพศและรักแร้ ในระยะเวลาไล่เลี่ยกับที่เต้านมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจะมีขนขึ้นที่บริเวณอวัยวะเพศ ส่วนขนบริเวณรักแร้จะขึ้นหลังจากที่ขนบริเวณอวัยวะเพศได้ขึ้นเต็มที่แล้วหรือประมาณ 2 ปี ภายหลังจากขนบริเวณอวัยวะเพศขึ้น

4) การมีประจำเดือน เด็กหญิงจะเริ่มมีประจำเดือนครั้งแรก (First menstruation or menarche) ระหว่างช่วงอายุ 10 ปี - 16 ปี 6 เดือน หรือโดยเฉลี่ยจะมีเมื่ออายุ 13 ปี ซึ่งแตกต่างกันไปตามเชื้อชาติ การมีประจำเดือนครั้งแรกจะเกิดหลังจากอัตราความสูงอย่าง

รวดเร็ว (Growth spurt) ลดอัตราการง การมีประจำเดือนเป็นเครื่องหมายของการมีวุฒิภาวะทางเพศ ใน 1-2 ปีแรกของประจำเดือนจะเป็นเลือดออกจากมดลูกแต่ยังไม่มีไขตก การมีประจำเดือนในระยะแรกมักจะไม่สม่ำเสมอ โดยทั่วไปการสุกของไข่จะเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอทุกรอบเดือน เมื่อเด็กหญิงมีอายุระหว่าง 16-18 ปี

5) การเปลี่ยนแปลงของเสียง ใหญ่ ช่วงแขน - ขา ในวัยนี้จะมีเสียงแหลม ใหญ่จะกว้างขึ้น สะโพกกลมกลิ้ง แขน-ขาได้สัดส่วนขึ้น

สรุปได้ว่า พัฒนาการด้านร่างกายของวัยรุ่นหญิง จะเจริญเติบโตมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมอันเป็นลักษณะของการสู่วัยสาว แรกเริ่ม ได้แก่ สะโพกขยาย หน้าอกขยายเต่งตึงขึ้น มีประจำเดือน อวัยวะสืบพันธุ์เริ่มทำหน้าที่ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้วัยรุ่นหญิงมีรูปร่างที่ดึงดูดความสนใจของเพศตรงข้าม ถ้าวัยรุ่นหญิงมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามโดยไม่ได้ป้องกันหรือไม่ได้คุมกำเนิด ก็สามารถตั้งครรภ์ได้

3.2 พัฒนาการด้านอารมณ์

ในด้านพัฒนาการด้านอารมณ์ บุญสิน มิวขำ (2548, หน้า 17) ได้อธิบายถึง พัฒนาการด้านอารมณ์ของวัยรุ่นแต่ละช่วงอายุว่า วัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์มากที่สุด จะมีอารมณ์ไม่ค่อยสมเหตุสมผลเอาแต่ใจ ตื่นเต้นง่าย ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เมื่อโกรธมักจะแสดง ออกในลักษณะบันดาลโทสะ อารมณ์ช่วงนี้มักเป็นไปในลักษณะไม่สมดุล (Disequilibrium) จะแสดงออกในลักษณะอิจฉาริษา โกรธแค้น อาฆาต ตีตึงต่อต้านอำนาจ อารมณ์เศร้า เป็นต้น และอารมณ์ของวัยรุ่นตอนกลางจะใกล้เคียงกับวัยแรกเริ่มตอนต้น ในบางครั้งอาจรุนแรงและเปลี่ยนแปลงง่าย ความชอบไม่ชอบของเด็กวัยนี้จะรุนแรงมาก ไม่ค่อยยอมใคร ง่าย ๆ มักขัดแย้งกับผู้ใหญ่โดยไม่รู้ตัว ความรู้สึกอยากพึ่งตนเองทำให้เด็กมักฝ่าฝืนกฎระเบียบของครอบครัว เด็กวัยนี้ต้องการการยอมรับและยกย่องจากผู้อื่น ชอบช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่เพื่อน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และต้องการให้เพื่อนรุ่นเดียวกันประทับใจในตนเอง ความต้องการให้เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อนนี้เอง จึงทำให้ถูกชักจูงโน้มน้าวให้มีพฤติกรรมต่าง ๆ แบบที่เพื่อนในกลุ่มปฏิบัติกัน ส่วนวัยรุ่นตอนปลายจะเรียนรู้ที่จะอดกลั้นระงับการแสดงออกของอารมณ์ โดยการเก็บกดไว้ไม่แสดงปฏิกิริยาเหมือนกับวัยแรกกลุ่มอื่น จะกลัวสิ่งต่าง ๆ น้อยลง โดยทั่วไป อารมณ์ของวัยรุ่นตอนปลายจะเป็นไปในลักษณะสุขุม เยือกเย็น รอบคอบ ยอมรับสภาพความจริงที่เกิดขึ้น สิ่งที่ยุ่รุ่นตอนปลายเป็นสุขคือการได้รับการยอมรับจากสังคม

สรุปได้ว่า พัฒนาการด้านอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลางนั้นค่อนข้าง มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์มาก จะมีอารมณ์ไม่ค่อยสมเหตุสมผล เอาแต่ใจตนเอง ตื่นเต้นง่าย ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน และต้องการให้เพื่อนประทับใจยอมรับ

ความชอบไม่ชอบของเด็กจะรุนแรงมากกว่าวัยรุ่นตอนปลาย มักทำให้เด็กวัยรุ่นตอนต้น และตอนกลางมักฝ่าฝืนกฎระเบียบของครอบครัว และไม่เห็นด้วยกับกฎเกณฑ์ที่บิดามารดาตั้งขึ้น จึงทำให้วัยรุ่นวัยนี้มีโอกาสที่จะถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนได้ง่ายโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย

3.3 พัฒนาการด้านสังคม

ในพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่น วราดา แพงพิบูลย์ (2550, หน้า 10) ได้กล่าวถึง ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นว่า เป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ชอบการเข้ากลุ่ม และมีความผูกพันกับกลุ่มมาก ชอบอยู่ในหมู่เพื่อนมากกว่าบุคคลในครอบครัว จึงมักปลีกตัวจากที่บ้านใช้เวลาส่วนใหญ่กับเพื่อน วัยรุ่นชอบที่จะเป็นตัวของตัวเอง ตัดสินใจเอง จะนิยมและชอบสิ่งๆ เหมือน ๆ เพื่อน ไม่ว่าจะการแต่งกาย การพูด ในการรวมกลุ่มนั้นเด็กจะร่วมกัน สร้างกฎระเบียบ ภาษาประเพณีประจำกลุ่ม ซึ่งทราบเฉพาะสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น โดยสังคมของวัยนี้จะกว้างขวางมากขึ้นทั้งสองเพศ การคบเพื่อนจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีเพื่อนใหม่ ๆ และมีเหตุผลในการคบเพื่อนมากขึ้น วัยรุ่นจึงมีมาตรฐานการคบเพื่อน โดยมักจะคำนึงถึงนิสัย การเข้ากันได้ รูปร่างหน้าตา ความรู้ความสามารถ ความทะเยอทะยาน มีลักษณะหรือความสามารถพิเศษ ฯลฯ โดยที่มาตรฐานจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะต้องคำนึงถึงการรับรู้การยอมรับความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อนเช่นกัน

สรุปได้ว่า พัฒนาการด้านสังคมของวัยรุ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการเข้ากลุ่มของวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเพื่อนและได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมากที่สุด มีค่านิยม ความเชื่อและความคิดที่คล้ายคลึงกันในกลุ่ม พฤติกรรมของวัยรุ่นจึงมักเป็นการทำตามเพื่อน เพราะต้องการการยอมรับจากเพื่อน ๆ ในกลุ่ม

3.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

สำหรับพัฒนาการด้านสติปัญญา จิราวัฒน์ พร้อมมูล (2546, หน้า 7) ได้สรุป พัฒนาการด้านสติปัญญาไว้ดังนี้ ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่น จะมีลักษณะที่ปรากฏให้เห็นในด้านความสนใจ สิ่งต่าง ๆ ได้นานขึ้น เริ่มฟังเหตุผลของผู้ใหญ่และต้องการให้ผู้ใหญ่รับฟังเหตุผลของตน มีความสามารถในการแก้ปัญหา และดำเนินการด้วยตนเองโดยอาศัยประสบการณ์ และการตัดสินใจ ชอบแสวงหาความจริง อยากรู้ อยากเห็น มักชอบซักถามเกี่ยวกับตนเอง มีความสนใจที่จะฝึกทักษะหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เริ่มสนใจปัญหาสังคมและโลกภายนอก ชอบอภิปราย แสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่ม มีความแม่นยำและกว้างขวางเกี่ยวกับความคิดด้านต่าง ๆ มากขึ้น สิ่งสำคัญในวัยนี้คือการรู้จักใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง ชอบทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ศึกษาและแสวงหาความรู้อย่างกว้างขึ้น และสามารถมองการณ์ไกลจึงชอบวางโครงการและทำ

กิจกรรมหลายรูปแบบ โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนปลายมักมีความคิดไตร่ตรอง สามารถคิดแก้ปัญหา ในทางการเรียนการศึกษาในชั้นสูงขึ้นได้ดีขึ้น รวมทั้งการเตรียมตัวแสวงหาข้อมูล ทดลอง พยายาม สร้างความสำเร็จเพื่ออาชีพและการใช้ชีวิตในช่วงวัยต่อไป ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทำทักษะใหม่ ๆ และประสบการณ์หลาย ๆ ด้าน จึงถือว่าพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ในช่วงวัยนี้พัฒนาอย่าง สมบูรณ์

ลักษณะสำคัญ 4 ประการที่จำเป็นต้องมีในวัยรุ่น (กัลยา นาคเพ็ชร, จุโร อภัยจิรวรรตน์ และสมพิศ โยสุน, 2548, หน้า 127) คือ

ประการแรก Independence มีอิสระ พึ่งตนเอง มีความมุ่งมั่น

ประการที่ 2 Identity มีเอกลักษณ์แห่งตน รู้ใจและรู้จักตนเอง เป็นตัวของตัวเอง

ประการที่ 3 Intimacy มีความรัก ความผูกพันกับผู้อื่นได้ คือการมีมนุษย์สัมพันธ์กับผู้อื่น

ประการที่ 4 Conscience มีมโนธรรม มีเมตตากรุณาเอื้ออาทรต่อผู้อื่นคิด ช่วยเหลือและพัฒนาสังคม

โดยสรุปว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาของวัยรุ่น วัยรุ่นจะมีความสามารถในการคิดที่มีคุณภาพมากขึ้น เริ่มพึ่งเหตุผลของผู้ใหญ่และต้องการให้ผู้ใหญ่รับฟังเหตุผลของตน มีความสามารถในการแก้ปัญหาโดยอาศัยประสบการณ์ในการคิดไตร่ตรองต่อการตัดสินใจ สามารถใช้ความคิดเป็นของตนเองและร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าในช่วงนี้วัยรุ่นจะมีความสามารถด้านการคิดใช้เหตุผลเพื่อแก้ปัญหาก็ตาม แต่ด้วยเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น และอยากรทดลองในทุกสิ่งทุกอย่าง ประกอบกับเพิ่งพ้นวัยเด็กมาจึงทำให้วัยรุ่นอาจขาด ประสบการณ์การใช้ชีวิต ขาดการไตร่ตรองหรือขาดความรอบคอบในการคิดกระทำ หรือแสดง พฤติกรรมบางอย่างซึ่งอาจผิดพลาดได้ เช่น การขาดการยับยั้งชั่งใจ อยากรู้อยากทดลองเรื่องเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

3.5 พัฒนาการทางเพศ

ด้านพัฒนาการทางเพศ สุภัททา บิณฑะแพทย์ (2542, หน้า 92) ได้อธิบายถึง พัฒนาการทางเพศว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในระยะนี้จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายนี้จะทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง แต่วัยรุ่น ที่แสดงออกถึงความรอบรู้ทางเพศนั้น มักซ่อนเร้นความรู้สึกวิตกกังวล สับสนภายใน ในบางสังคม ที่ไม่เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้เรียนรู้เรื่องเพศอย่างเปิดเผยเนื่องจากความเชื่อและวัฒนธรรมที่มองเรื่องเพศเป็นเรื่องปกปิด น่าอาย เป็นเรื่องเฉพาะของผู้ใหญ่ รวมทั้งทัศนคติที่ผิด ๆ ที่ว่าการที่วัยรุ่นเรียนรู้เรื่องเพศจะทำให้มีปัญหามากขึ้นนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาทางเพศมากยิ่งขึ้น โดยทั่วไป

วัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด มักจะวิตกกังวลหรือหมกมุ่นเกี่ยวกับเรื่องเพศของตนเอง ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ปกติตามวัย แต่เนื่องจากการปิดกั้นต่าง ๆ ทำให้วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็นอยากทดลองต้องแสวงหาทางออกด้านการเรียนรู้เรื่องเพศตนเอง ทำให้เสี่ยงต่อการเรียนรู้เรื่องเพศตามสถานการณ์ที่ไม่ถูกต้องหรือเรียนรู้จากความเชื่อที่ผิดๆ

ทรงกลด จันทเสวต (2547, หน้า 13) ได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น ดังนี้บุคลิกภาพของบุคคลขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านสรีระหรือที่เรียกว่าแรงขับโดยสัญชาตญาณ เชื่อว่าแรงผลักดันพื้นฐานที่สำคัญตั้งแต่แรกเกิด คือ แรงขับทางเพศหรือความต้องการตอบสนองทางเพศ ซึ่งเป็นแรงขับที่กระตุ้นให้ร่างกายแสวงหาสิ่งที่ต้องการเพื่อตอบสนองความสุขความพึงพอใจของตนเอง แรงขับนี้จะนำไปสู่ความสำเร็จในแต่ละขั้นพัฒนาการของมนุษย์ เพื่อให้บรรลุถึงวุฒิภาวะ (Maturity) ในแต่ละบุคคล ถ้าเกิดความขัดแย้ง (Conflict) หรือความคับข้องใจ (Frustration) ขึ้นในขั้นใดก็จะทำให้พัฒนาการหยุดยั้งชะงักอยู่เพียงขั้นนั้น พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์เป็นผลจากการได้รับหรือไม่ได้รับการตอบสนองแรงขับทางเพศตลอดจนแหล่งที่จะตอบสนองเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ตามแรงผลักดันจากภายในร่างกาย

จารุวรรณ บุญแสง (2548, หน้า 36) ได้สรุปพัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น ดังนี้วัยรุ่นหญิง เริ่มเห็นชัดตรงหน้าอกและสะโพกขยาย อวัยวะเพศเติบโตขึ้น ในช่วงนี้ผู้หญิงจะมีประจำเดือนและขนขึ้นในที่ลับ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากอิทธิพลของฮอร์โมนเอสโตรเจน พัฒนาการของทรวงอกจะเริ่มเมื่ออายุ 10-11 ปี หรือบางคนอาจช้าไปถึงอายุ 13-14 ปี

โดยสรุป พัฒนาการทางเพศวัยรุ่นหญิงเป็นการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จะพบว่าความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายนี้จะทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกวิตกกังวลสับสนภายในใจ โดยทั่วไปวัยรุ่นมักจะวิตกกังวลหรือหมกมุ่นเกี่ยวกับเรื่องเพศของตนเอง ซึ่งเป็นพัฒนา การที่ปกติตามวัย และด้วยเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็นอยากทดลอง ประกอบกับขาดการชี้แนะที่ถูกต้องเหมาะสมจากผู้ปกครองพ่อแม่หรือผู้ที่มีความรู้จริง ทำให้วัยรุ่นแสวงหาทางออกของเรื่องเพศจากเพื่อน จากสื่อลามกต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม ทำให้การเรียนรู้เรื่องเพศของวัยรุ่นเป็นการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่ไม่ถูกต้องหรือเรียนรู้จากความเชื่อที่ผิด ๆ จึงพบปัญหาจากพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น ซึ่งได้แก่ การตั้งครภมิไม่พึงประสงค์ การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

4. ความต้องการของวัยรุ่น

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในสมัยโบราณนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ใหญ่จะเป็นผู้กำหนดว่าเด็กจะต้องปฏิบัติตัวอย่างใดซึ่งไม่ใช่เป็นความต้องการของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูที่จะให้ผลดีนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับ การอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการตามวัยของเด็ก สำหรับวัยรุ่นนั้นเป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ความต้องการของวัยรุ่นมักจะ

ขึ้นอยู่กับค่านิยมที่ตนยึดถือ กลุ่มมีอิทธิพลมาก ดังนั้นความต้องการที่เป็นจริงก็คือความต้องการของตนเองบวกกับความต้องการของสังคม คือ ต้องการความมั่นคง ต้องการการยอมรับ ต้องการประสบ การณ์ใหม่ ๆ สรุปความต้องการของวัยรุ่นมี 13 ประการ (ทรงกลด จันทเสวต, 2547, หน้า 14-16) ดังนี้

1. ต้องการความรัก รักพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนพวกพ้อง ในขณะเดียวกันอยากให้เพื่อนรัก อยากดี อยากมีความสำเร็จ รักเพื่อนต่างเพศแบบหนุ่มสาว
2. ต้องการความเป็นอิสระรุนแรงมากในวัยนี้ เพราะอยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ จึงอยากแสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง จึงไม่ชอบให้ผู้ใหญ่มาก้าวก่าย มาคอยช่วยเหลือ จึงทำอะไรโดยผู้ใหญ่ไม่รู้ไม่เห็น
3. ต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน มักจะออกมาในรูปกิจกรรมดนตรี กีฬา และบันเทิง
4. ต้องการได้รับการยกย่อง ต้องการมีชื่อเสียง อยากให้สังคมยอมรับ ชมเชย อยากเด่นดัง เป็นขวัญใจ ดาวประจำมหาวิทยาลัย ตั้งชมรมต่างๆ
5. มีอุดมคติสูง วัยรุ่นยังอยู่ในวัยที่เรียนรู้ทางทฤษฎี ยังไม่ประสบกับสภาพความเป็นจริง จึงมองข้ามความเป็นจริงไปบ้าง เป็นพวกอุดมคตินิยม (Idealist) มากกว่าในทางปฏิบัติได้จริง ๆ (Pragmatist) บางครั้งจึงตกเป็นเครื่องมือของผู้ที่มีอำนาจมีอิทธิพลมีบารมีแสวงหาประโยชน์ เพราะวัยรุ่นมีอุดมคติแรงกล้า กล้าเสี่ยง มีพลังผลักดันสูง เชื่อคนง่าย คิดไม่ถึงวิธีลึกลับของมนุษย์
6. มีความสนใจเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ ต้องการความรู้ ความเข้าใจทางเพศ พูดคุยในเพศเดียวกัน ฟังคนอื่นพูด อ่านจากหนังสือเรื่องเพศ หนังสือประเภทลามกเร้าความรู้สึกทางเพศ ภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับความรักและเรื่องเพศ เป็นวัยรุ่นแบบหลงไหลใฝ่ฝัน รุนแรงวิจิตรพิสดารออกมา ในรูปเพื่อฝัน และอาจเปลี่ยนแปลงและอาจสิ้นสุดในตัวของมันเอง
7. ต้องการการรวมกลุ่ม เพื่อนมีความสำคัญมาก วัยรุ่นอยากให้เพื่อนยอมรับจึงพยายามทำตามเพื่อน แม้บางครั้งจะขัดกับความรู้สึกส่วนตัวก็ตาม เพื่อนชวนไม่กล้าขัดใจเพื่อน
8. ต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่ว่ามีความสามารถ มีประโยชน์ต่อสังคม จึงควรให้วัยรุ่นช่วยรับผิดชอบในกิจกรรมบางอย่าง
9. ต้องการแบบอย่างที่ดี แม้จะชอบความเป็นอิสระ ก็ยังอยากได้คำแนะนำจากผู้ใหญ่ที่ดี ผู้ใหญ่จะต้องเป็นปูชนียบุคคล คอยนำทาง คอยตักเตือน ให้อารมณ์เมื่อทำดี
10. ต้องการความปลอดภัยและมั่นคง อยากได้หลักประกัน

11. ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ อย่างรุนแรงมาก หาดความพอใจโดยทางใดทางหนึ่งให้จนได้ เช่น อยากแต่งกายแปลก ๆ ตามสมัยนิยม อยากมีเพื่อนต่างเพศ ผลที่ติดตามมาคือเกิดการชอนเร้น หลอกหลวง และในที่สุดอาจจะเกิดเสียเปรียบ เพราะเป็นวัยที่มีความรักกับความเกลียดรุนแรง

12. มีความรู้สึกรุนแรงและเปลี่ยนแปลงง่าย ถ้าสมหวังก็ชื่นชมซาบซึ้ง ดีใจสุด ๆ ตื่นเต้น ถ้าผิดหวังก็แค้นใจ น้อยใจ ความรู้สึกนี้จะรุนแรงผิดธรรมดา บางคนจึงอาจฆ่าตัวตายได้ถ้าเกิดผิดหวัง เช่น ความรัก การสอบไล่ตก หรือถูกพ่อแม่ดูต่ำกว่ากล่าว

13. ต้องการมีอนาคต ต้องการมีความสำเร็จ อยากรับผิดชอบ อยากพึ่งตนเอง ฝันถึงจุดหมายในอนาคต เช่น อยากเป็นหมอ เป็นวิศวกร เป็นนักปกครอง เป็นสถาปนิก เป็นเศรษฐกร เป็นนักเคมี ความต้องการของมนุษย์นั้นเป็นการตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติ เพื่อตอบสนองความต้องการ ซึ่งเป็นลักษณะทางธรรมชาติ และวัยรุ่นนั้นมีความต้องการในหลาย ๆ ด้านแตกต่างกันไป

นอกจากความต้องการของวัยรุ่นที่ได้กล่าวมาแล้ว มานพ คณะโต (2541, หน้า 102-110) ยังได้กล่าวถึงลักษณะวัฒนธรรมเฉพาะของวัยรุ่นไว้ ดังนี้

1. กลุ่มวัยรุ่นมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง นับว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของวัยรุ่น มีโลกทัศน์ที่ไม่เหมือนผู้ใหญ่กับคนอื่น ๆ จึงจำเป็นที่ต้องมองวัยรุ่นจากจุดยืนของสังคม และของวัยรุ่นเองเพื่อความเข้าใจที่ลุ่มลึก

2. วัยรุ่นทุกคนไม่เหมือนกัน หมายถึง วัยรุ่นแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านความรู้และสภาพทางสังคม

3. วัยรุ่นไม่ใช่ผู้ใหญ่จึงมีข้อจำกัดด้านความสามารถในการจดจำอดีตและทำนายอนาคต รวมทั้งทักษะต่างๆ มีไม่เท่ากับผู้ใหญ่

4. วัยรุ่นมีลักษณะเป็นนักคิดในเชิงวัตถุนิยม คือคิดในสิ่งเป็นปัจจุบันโดยไม่คำนึงถึงความเล็งและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

5. การแสวงหาเอกลักษณ์ทางเพศ เป็นลักษณะที่จำคัญสำหรับวัยรุ่น เป็นตัวแปรจำคัญทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องปัญหาทางเพศหรือปัญหาเพศสัมพันธ์ การแสวงหาเอกลักษณ์ทางเพศในขณะที่ร่างกายมีวุฒิภาวะประสบการณ์นี้มีผลจากกลุ่มเพื่อนซึ่งมีส่วนจำคัญหรือส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ และค่านิยมทางเพศ วัยรุ่นบางคนเพียงจะมีความต้องการทางเพศในขณะอีกหลาย ๆ คนมีเพศสัมพันธ์แล้ว วัยรุ่นจำนวนหนึ่งอยากจะทดลองเรื่องเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนเพศ

เดียวกันและต่างเพศ ในขณะที่อีกกลุ่มต่อต้านการมีเพศสัมพันธ์ กล่าวคือ กระบวนการพัฒนาของวัยรุ่นที่เป็นแนวคิดเชิงปรัชญา นั่นคือ ความต้องการที่จะทดลองเกี่ยวกับเรื่องเพศไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง

6. วัยรุ่นส่วนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นและกลางของชีวิตวัยรุ่น มีความรู้ ยินดีและชอบที่จะประพฤติเอาเยี่ยงอย่างกัน โดยเฉพาะในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น กลุ่มเพื่อนกลุ่มเดียวกันจึงมีอิทธิพลสูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงชายและมิติทางเพศ

ความเป็นหญิงชายเป็นคำที่แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษคือ “เจนเดอร์” (Gender) มีผู้แปลคำว่า เจนเดอร์ เป็นภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น เพศภาวะ เพศสภาพ มิติหญิงชาย บทบาทหญิงชายและความเป็นหญิงชาย เป็นต้น ในการศึกษาที่ผู้วิจัยขอใช้คำว่าความเป็นหญิงชาย ซึ่งมีความคิดเห็นว่าเป็นคำที่ใช้สื่อสารความหมายถึงคำว่า เจนเดอร์ ได้เข้าใจมากที่สุด

1. ความหมายของความเป็นหญิงชาย

ความเป็นหญิงชายเป็นคำที่มีความหมายแตกต่างจากคำว่าเพศชาย (Male) เพศหญิง (Female) และเพศ (Sex) ซึ่งหมายถึงความเป็นเพศหญิงและเพศชายตาม ลักษณะทางพันธุกรรมสรีระวิทยาของระบบสืบพันธุ์และกายวิภาคศาสตร์เท่านั้น (เกสรา ศรีพิชญากการ, 2544, หน้า 12-21)

ความเป็นหญิงชาย หมายถึง เอกลักษณะหรือองค์ประกอบของรูปพรรณสัณฐานที่กำหนดสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เป็นความคิดความรู้สึกรับบทบาท พฤติกรรม ความต้องการ โอกาสอุปสรรค ฐานะตำแหน่ง บุคลิกลักษณะ เอกลักษณะและความรับผิดชอบที่สังคมคาดหวังและเป็นผู้กำหนดมาตรฐานให้ผู้หญิงและผู้ชาย เป็นการกระทำบทบาททางสังคมวัฒนธรรมของผู้หญิงและผู้ชายที่มีความเกี่ยวข้องกับเพศและลักษณะความเป็นผู้หญิง (Femininity) หรือผู้ชาย (Masculinity) ที่ได้รับการเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดและตลอดช่วงชีวิต (วิระดา สมสวัสดิ์, 2543, หน้า 470-472)

สุรียพร กฤษเจริญ (2547, หน้า 18) ได้กล่าวถึงความเป็นหญิงชายไว้ว่า เป็นสิ่งที่ผู้หญิงและผู้ชายถูกอบรมสั่งสอนเลี้ยงดู หล่อหลอมมาให้เป็นโดยสังคมมีกระบวนการหล่อหลอมเด็กผู้หญิงและผู้ชาย ให้รู้จักการแยกแยะความแตกต่างอะไรเป็นเรื่องของผู้หญิง อะไรเป็นเรื่องของผู้ชาย อะไรที่ผู้หญิงผู้ชายทำได้หรือทำไม่ได้ เด็กผู้หญิงและผู้ชายเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติต่อบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ รวมทั้งความแตกต่างของความเป็นหญิงชายจากบุคคลในครอบครัว เพื่อน ๆ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในที่ชุมชนจนกระทั่งที่ทำงาน เริ่มตั้งแต่ยังเป็นทารก พ่อแม่จะปฏิบัติต่อลูกผู้ชายและลูกผู้หญิงแตกต่างกัน พ่อเล่นกับลูกผู้ชายรุนแรงกว่า

ลูกผู้หญิง แม่แสดงความนุ่มนวลกับลูกผู้หญิงมากกว่าลูกผู้ชาย เมื่ออายุประมาณ 3 ขวบ เด็กเริ่มสังเกตการณ์กระทำบทบาทของบุคคลในครอบครัวและคนอื่น ๆ ที่พบเห็น ทำให้เด็กเห็นความแตกต่างของความเป็นหญิงชาย และเลือกปฏิบัติตามในสิ่งที่เหมาะสมกับเพศของตน และความเป็นหญิงชายเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน เป็นการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลไม่ใช่เป็นปรากฏการณ์ร่วมหรือปฏิกิริยาทางกายภาพที่มีลักษณะตายตัวเท่านั้น แต่ความเป็นหญิงชายเป็นกระบวนการที่มีการสั่งสมอย่างต่อเนื่องมิใช่เป็นเหตุการณ์โดด ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลแต่งงานหรือมีบุตร ความหมายของความเป็นหญิงชายจึงแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและประวัติศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น ความเป็นหญิงชายจะมีความผันแปรอยู่ตลอดเวลา คือผันแปรตามเวลา สถานที่ สภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความเชื่อ ภัยหรือขั้นตอนชีวิตของแต่ละบุคคล และค่านิยมที่ยึดถือในสังคม

ความเป็นหญิงชายจึงเป็นบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 2 ด้านคือ บทบาทหญิงชาย (Gender roles) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย (Gender power relations) บทบาทหญิงชาย หมายถึง ทักษะคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงและผู้ชายในแต่ละวัฒนธรรม และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงและผู้ชาย ได้แก่ การกระทำบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายในด้านเศรษฐกิจ การหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว การเจริญพันธุ์ การอบรมเลี้ยงดูบุตร การดูแลสมาชิกในครอบครัวและการทำงานบ้าน บทบาทหญิงชายถูกกำหนดและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม จึงเปลี่ยนแปลงได้ตามเวลาและสถานที่ เช่น ผู้หญิงสามารถเป็นประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรีได้ ในขณะที่ผู้ชายสามารถทำอาหารได้ เป็นต้น แตกต่างจากบทบาททางเพศ (Sex roles) ซึ่งเป็นบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้เช่น ผู้หญิงมีบทบาททางเพศที่สามารถให้กำเนิดบุตรและเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่วนผู้ชายมีบทบาทเป็นที่ทำงานหาเงินมาเลี้ยงดูบุตรและครอบครัว หญิงชายถูกกำหนดให้มีสองรูปแบบที่แตกต่างกัน มีลักษณะที่ขัดแย้งกันและมีลำดับชั้นที่ส่งเสริมความได้เปรียบของผู้ชาย ผู้หญิงจึงตกอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ชาย

กล่าวโดยสรุป คือความเป็นหญิงชายเป็นคำที่มีความหมายแตกต่างจากคำว่าเพศ ความเป็นหญิงชายเป็นการกระทำบทบาททางสังคม วัฒนธรรมของผู้หญิงและผู้ชาย เป็นบทบาทที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิภาวะหน้าที่และความรับผิดชอบ ความเป็นหญิงชายมีความหมายต่างกันตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม มีความผันแปรอยู่ตลอดเวลาและมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 2 ด้าน คือบทบาทหญิงชายและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

2. ความเป็นหญิงชายในบริบทสังคมไทย

สังคมทุกสังคมทั่วโลกมีการกำหนดความเป็นหญิงชายไว้ เป็นการกำหนดบทบาทให้ผู้หญิงและผู้ชายกระทำ รวมทั้งควบคุมดูแลพฤติกรรมของผู้หญิงและผู้ชายด้วย ในสังคมที่มีความเข้มงวดเรื่องความเป็นหญิงชาย มักเป็นสังคมที่ผู้หญิงมีบทบาทน้อยกว่าผู้ชาย (WHO, 2000) ในบริบทของสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมที่มีลักษณะเป็นปิตาธิปไตย คือ สังคมให้ความสำคัญกับผู้ชาย ผู้ชายเป็นใหญ่และเป็นศูนย์รวมอำนาจ เป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง ผู้ชายทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว ผู้หญิงเป็นเพศที่ด้อยกว่าทำหน้าที่ดูแลอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว (สุธีรา ทอมป์สัน, 2543, หน้า 188-190 อ้างอิงใน สุรีย์พร กฤษเจริญ, 2547, หน้า 20) การกระทำบทบาทหญิงชายในสังคมไทย ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากวิถีพุทธผสมผสานกับลัทธิพราหมณ์ ที่แยกความสำคัญของผู้หญิงและผู้ชายไว้อย่างชัดเจน เช่น ลูกชายเท่านั้นที่ทำหน้าที่สืบต่อพระพุทธศาสนาโดยการบวช การบวชของลูกชายถือเป็นการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่อันประเสริฐสุด ลูกสาวไม่มีโอกาสบวชต้องทำหน้าที่บำรุงพระพุทธศาสนาและตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ด้วยการทำงานบ้าน ปรนนิบัติพ่อแม่ดูแลน้อง ๆ และหากพ่อแม่ขัดสนลูกสาวต้องทำงานหาเงินทดแทนบุญคุณ ผู้หญิงจึงถูกกำหนดให้เป็นผู้อยู่ในบทบาทของการบริการและการอบรมเลี้ยงดูมากกว่าการเป็นผู้นำ (อมรา สุนทรธาดา, 2544, หน้า 63-69)

บทบาทของผู้หญิงจึงเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญในการให้กำเนิดบุตรดูแลเลี้ยงดูและประคับประคองสมาชิกในครอบครัวให้มีสุขภาพดี ผู้หญิงมีส่วนสำคัญในการทำงานบ้านดูแลความเรียบร้อยในครอบครัว ทำความสะอาดบ้าน หุงหาอาหาร ซักรีดเสื้อผ้า เลี้ยงดูบุตรและดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เจ็บป่วย การที่ผู้หญิงถูกกำหนดให้มีบทบาทในด้านการดูแลบ้านและสมาชิกในครอบครัว ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มขีดความสามารถของตัวเอง และต้องทำบทบาทในสังคมที่ด้อยกว่าผู้ชาย (วิระดา สมสวัสดิ์, 2543, หน้า 479) ความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศถูกตอกย้ำให้เห็นชัดเจนในเรื่องของการแบ่งภาระงานระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ผู้หญิงมีสถานภาพเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ถูกจำกัดอยู่ในการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตซ้ำ เช่น การทำงานบ้านและงานบริการทางเพศ เป็นงานที่ถือว่าไม่เป็นงานเพราะไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้เมื่อมีการนับรวมรายได้ประชาชาติ ทั้ง ๆ ที่หลายประเทศได้มีการคำนวณภาระงานบ้านออกมาเป็นเงินแล้วปรากฏว่ามีมูลค่ามหาศาล นอกจากนี้สังคมมักมองไม่เห็นบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตของครอบครัวและสังคม ทุกสังคมทั่วโลกผู้หญิงมีบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตมากกว่าการตั้งครรภ์ คลอดบุตร เลี้ยงลูกและดูแลคนชรา เพราะนอกจากต้องการทำบทบาทหญิงชายดังกล่าวแล้ว ผู้หญิงยังต้องทำงานหาเลี้ยงชีพเพื่อจุนเจือตนเองและครอบครัวอีกด้วย (กฤตยา อาชวนิชกุล และคณะ, 2542, หน้า 10)

เกสรฯ ศรีพิชญากาการ (2544, หน้า 14-17) ได้อธิบายถึง บทบาทหญิงชายในสังคมไทยว่า เป็นสังคมที่กำหนดความแตกต่างของความเป็นหญิงชายอย่างเห็นได้ชัด โดยดูจากบทบาทหญิงชายและเอกลักษณ์ความเป็นหญิงชาย (Gender identity) ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ผู้ชายมีร่างกายกำยำแข็งแรง มีบทบาทเป็นผู้นำครอบครัว และทำงานหนักอยู่นอกบ้าน ในขณะที่ผู้หญิงมีรูปร่างบอบบางเป็นผู้ตามและรับผิดชอบงานบ้าน หากผู้หญิงหรือผู้ชายไม่มีคุณลักษณะหรือไม่สามารถกระทำบทบาทตามที่สังคมกำหนดได้ จะถูกมองว่ามีความเบี่ยงเบนการกำหนดเช่นนี้มีพื้นฐานมาจากการมีทัศนคติตายตัวในเรื่องเพศ (Sex stereotype) คือ มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนที่เป็นผู้ชายและผู้หญิงต้องมีบทบาทและเอกลักษณ์ความเป็นชายหรือหญิงที่เหมือนกันหมด เมื่อเป็นเพศเดียวกันก็ต้องมีบทบาทและเอกลักษณ์ความเป็นชายหรือหญิงที่เหมือนกันหมดเมื่อเป็นเพศเดียวกันและแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเมื่อเป็นเพศต่างกัน นอกจากนี้สังคมไทยยังมีอคติทางเพศ (Sex prejudice) ต่อผู้หญิงมักมองผู้หญิงในทางลบ การมีอคติต่อผู้หญิงทำให้ผู้หญิงถูกกำหนดให้มีสถานภาพและบทบาทที่ด้อยกว่าผู้ชาย เช่น กำหนดให้ผู้หญิงเป็นผู้ตาม ไม่มีสิทธิ์ไม่มีเสียงในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ เป็นต้น การกำหนดเช่นนี้ถือเป็นการความยุติธรรมหรือลำเอียง (Gender inequality or bias) ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย

สรุปได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่กำหนดความแตกต่างของความเป็นหญิงชายอย่างเห็นได้ชัด โดยดูจากบทบาทหญิงชายและเอกลักษณ์ความเป็นหญิงชาย ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ผู้ชายมีร่างกายกำยำแข็งแรง มีบทบาทเป็นผู้นำครอบครัวและทำงานหนักอยู่นอกบ้าน ในขณะที่ผู้หญิงมีรูปร่างบอบบาง เป็นผู้ตามและรับผิดชอบงานบ้าน การที่ผู้หญิงถูกกำหนดให้มีบทบาทในด้านการดูแลบ้านและสมาชิกในครอบครัว ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ขาดความเป็นตัวของตัวเอง และต้องทำบทบาทในสังคมที่ด้อยกว่าผู้ชาย

3. มิติทางเพศกับความเป็นชายหญิง

มิติทางเพศ (Sexuality) เป็นปัจจัยที่ถูกกำหนดโดยความเป็นหญิงชายและมีอิทธิพลต่อสุขภาพการเจริญพันธุ์ของผู้หญิงและผู้ชายเป็นอย่างยิ่ง จนอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินโครงการด้านสุขภาพการเจริญพันธุ์ให้เกิดประสิทธิภาพ จำเป็นต้องเข้าใจความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับมิติทางเพศเป็นอย่างดี

สุรีย์พร กฤษเจริญ (2547, หน้า 35-36) ได้อธิบายถึง มิติทางเพศ เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของสุขภาพและความผาสุกในชีวิตผู้หญิงทุกวัยและทุกสถานภาพ เป็นความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ หรือเป็นกระบวนการของการสืบทอดเผ่าพันธุ์มนุษย์ การมีเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่นำมาซึ่งความสุขความสนุกเพลิดเพลิน ถ้ามีเพศสัมพันธ์นั้นเป็นไปด้วยความเต็มใจ ไม่ได้ถูกข่มขู่หรือกระทำรุนแรง ในขณะที่เดียวกันการมีเพศสัมพันธ์ก็ทำให้เกิดอันตรายและผลกระทบต่อ

สุขภาพการเจริญพันธุ์ของผู้หญิงมากมาย เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง การติดเชื้อติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ เป็นต้น และอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงเสียชีวิตได้

โดยทั่วไปมิติทางเพศหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหรือกระทำต่อตนเอง และบุคคลอื่นในเรื่องเพศ รวมถึงความสามารถในการกระตุ้นปลุกเร้าทางเพศและความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อเรื่องเพศและความชอบหรือรสนิยมเรื่องเพศ ซึ่งถูกปลุกฝังและปรุงแต่งโดยความเป็นหญิงชาย ในสังคมไทยผู้ชายถูกเลี้ยงดูมาแบบให้มีสถานภาพและอำนาจทางเพศสูงกว่าผู้หญิง สิ่งเหล่านี้เห็นเด่นชัดในการแสดงออกเรื่องเพศ การต่อรองทางเพศ ความรู้สึกกับผิตชอบหรือไม่รับผิตชอบต่อการกระทำทางเพศ การใช้หรือไม่ใช้วิธีการคุมกำเนิด รวมทั้งการป้องกันหรือไม่ป้องกันตนเองและคู่ของตนเองให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์

เบญญา ยอดดำเนิน-แอตติกจ์ (2544, หน้า 9-24) ได้อธิบายประเด็นของ มิติทางเพศ และความเป็นหญิงนั้นเป็นพื้นฐานการเป็นตัวตนของบุคคล (Sense of self) มิติทางเพศถูกกำหนดโดยครอบครัว วัฒนธรรม กฎหมาย ศาสนา ซึ่งสถาบันทางสังคมเหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญในการกำหนดให้ผู้หญิงและผู้ชายมีทัศนคติและกระทำพฤติกรรมทางเพศตามที่สังคมเห็นว่าเหมาะสมตามความเป็นหญิงชาย มิติทางเพศจึงมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นหญิงชายเป็นอย่างยิ่ง จนกล่าวได้ว่า ความเป็นหญิงชายเป็นปัจจัยกำหนดมิติทางเพศและองค์ประกอบของมิติทางเพศของผู้หญิงและผู้ชายให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่สังคมทั่วไปและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีทัศนคติตายตัวเรื่องเพศที่ทำให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบ สังคมมองว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ไร้อำนาจ ความรู้สึกและต้องพึ่งพาผู้อื่น สังคมให้คุณค่ากับผู้หญิงที่รักษาวงศ์วานตัว ไม่มีประสบการณ์และไม่สนใจเรื่องเพศ ในขณะที่สังคมยอมให้ผู้ชายมีความรู้เรื่องเพศ มีประสบการณ์ทางเพศก่อนและมากกว่าผู้หญิง โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องเสียชื่อเสียงหรือเป็นตราบาป สังคมให้คุณค่าว่าผู้ชายเป็นเพศที่มีอำนาจ มีความแข็งแรง ก้าวร้าว ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นและไม่ไวต่อความรู้สึก เป็นเพศที่มีความต้องการทางเพศมาก สามารถแยกแยะเพศสัมพันธ์ออกจากความรักได้ เป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องเพศ เป็นผู้กระทำ เป็นฝ่ายเริ่มต้นและกำหนดการมีเพศสัมพันธ์ แม้แต่ผู้ชายที่มีฐานะยากจนก็สามารถเลือกได้ว่าควรมีเพศสัมพันธ์เมื่อไรกับใครและเลือกที่จะใช้หรือไม่ใช้ถุงยางอนามัย ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่สามารถกระทำสิ่งเหล่านี้ได้ คือ ไม่สามารถต่อรองเพื่อมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยได้

กล่าวโดยสรุป มิติทางเพศเป็นกระบวนการธรรมชาติของการสืบทอดเผ่าพันธุ์มนุษย์ เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหรือกระทำในเรื่องเพศ และถูกกำหนดโดยความเป็นหญิงชาย

ป
110
22.5
ศ291ป
2558

13 JUL 2011
15553520

สำนักหอสมุด

ความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องเพศ สังคมมองว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ไร้อำนาจรู้สึกและต้องพึ่งพาผู้อื่น รวมถึงให้คุณค่ากับผู้หญิงที่รักษาวงศ์วานตัว ไม่มีประสบการณ์ และไม่สนใจเรื่องเพศ ในขณะที่สังคมยอมให้ผู้ชายมีความรู้เรื่องเพศ มีประสบการณ์ทางเพศก่อนและมากกว่าผู้หญิง โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องเสียชื่อเสียงหรือเป็นตราบาป และกำหนดเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องเพศ เป็นผู้กระทำ เป็นฝ่ายเริ่มต้นและกำหนดการมีเพศสัมพันธ์ ที่สามารถเลือกได้ว่าควรมีเพศสัมพันธ์เมื่อไรและสามารถกำหนดที่จะใช้หรือไม่ใช้ถุงยางอนามัย ให้เป็นเพศสัมพันธ์ที่ใช้/ปราศจากการป้องกันได้ ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่สามารถกระทำสิ่งเหล่านี้ได้ คือ ไม่สามารถต่อรองเพื่อมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยได้

แนวคิดระบบบรรทัดฐานทางเพศ (Gender System Concept)

จากการศึกษาของ สุชาดา รัชชกุล (2541, หน้า 35 - 39) ได้อธิบายว่าโดยทั่วไปแล้วในแต่ละสังคมจะมีค่านิยมและบรรทัดฐานที่กำหนดไว้สำหรับควบคุมพฤติกรรมสมาชิกในสังคม บรรทัดฐานเหล่านี้ได้แก่ กฎเกณฑ์หรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในเรื่องทั่วไป นับตั้งแต่การกินอยู่ไปจนถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม พฤติกรรมในเรื่องเพศเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ผูกพันคาบเกี่ยวกับการตัดสินใจความถูกผิดในเชิงศีลธรรม จึงทำให้บรรทัดฐานทางเพศมีความสำคัญในฐานะเป็นกฎเกณฑ์ที่ถูกรับควบคุมโดยสังคมค่อนข้างเข้มงวด หากมีการละเมิดเกิดขึ้นจึงนำไปสู่การมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่รุนแรงจากสมาชิกในสังคม มากกว่าการละเมิดบรรทัดฐานอื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมมากนัก

Reiss (1971 อ้างอิงใน สุชาดา รัชชกุล, 2541, หน้า 35) ได้อธิบายว่า กลไกในการควบคุมพฤติกรรมหญิงและชายไม่ให้ละเมิดบรรทัดฐานทางเพศ โดยการเป็นสมาชิกเพศใด ก็จะถูกควบคุมจากบรรทัดฐานทางเพศของเพศนั้น โดยทั่วไปแล้วกฎเกณฑ์ในการควบคุมพฤติกรรมทางเพศสำหรับผู้หญิงจะมีลักษณะเข้มงวดมากกว่าผู้ชายเนื่องจากระบบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่เน้นการสืบสายเลือดทางฝ่ายชาย ทำให้มีการสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของเพศชาย ประกอบกับเหตุผลทางด้านสรีระวิทยาที่เพศหญิงจะต้องเป็นผู้ตั้งครรภ์และให้กำเนิดบุตร ในขณะที่เพศชายไม่ต้องแบกรับภาระนี้

พฤติกรรมของเพศหญิงและเพศชายจะถูกควบคุมด้วยบรรทัดฐานต่าง ๆ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นระบบเรียกว่า ระบบทางเพศ (Gender System) ที่บุคคลในสังคมจะยึดเกณฑ์บรรทัดฐานที่กำหนดไว้ในระบบนั้นเป็นเกณฑ์ในการประเมินตัดสินว่าพฤติกรรมใดที่เบี่ยงเบนรวมทั้งมีปฏิกิริยาตอบโต้ในเชิงการยอมรับหรือปฏิเสธ ในเพศหญิงบรรทัดฐานทางเพศไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังเป็นตัวกำหนดแบบแผนความประพฤติ โดยผ่าน

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ทำให้ผู้หญิงซึมซับ (Internalize) บรรทัดฐานเหล่านี้เข้าไปในความคิดและจิตสำนึกค่อนข้างสูง พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามบรรทัดฐาน และหากมีพฤติกรรมที่ละเมิดบรรทัดฐานทางเพศจะเกิดความรู้สึกผิดและยินยอมรับโทษจากสังคม รวมทั้งจะประเมินและให้คุณค่าการกระทำของผู้หญิงอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกันด้วย พฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงที่สังคมให้การควบคุมค่อนข้างเข้มงวดมี 2 ประเภท คือ

1. บรรทัดฐานเกี่ยวกับความเป็นแม่ (Maternity Norms)

ถือว่าเป็นบรรทัดฐานสำคัญที่สังคมเห็นว่าเป็นบทบาทพื้นฐานของผู้หญิง และมักจะถูกนำมาอ้างอิงเพื่อควบคุมความเป็นอิสระส่วนบุคคลของผู้หญิง มีความเห็นว่าความเป็นแม่เป็นลักษณะที่ถูกนิยามและเป็นการจัดระเบียบทางสังคมที่เกี่ยวกับเพศ โดยมีเพศชายอยู่เบื้องหลังการครอบงำความคิดนี้ การควบคุมเกี่ยวกับความเป็นแม่ถูกจัดให้เป็นบรรทัดฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้หญิง ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้จำกัดสิทธิและทางเลือกอื่น ๆ ของชีวิตแล้ว ความเป็นแม่ยังกำหนดบทบาทและภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบต่อการเลี้ยงดูและอบรมบุตร บทบาทเหล่านี้มีผลต่อการจำกัดสิทธิและโอกาสในการทำงานของผู้หญิง รวมทั้งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพภายในตัวให้เจริญเต็มขีดความสามารถ

กล่าวได้ว่าระบบบรรทัดฐานทางเพศเป็นเครื่องมือทางสังคมที่ถูกนำมาเชื่อมโยงกับความเป็นแม่ ก่อให้เกิดบรรทัดฐานทางสังคมที่ทำให้ผู้หญิงต้องรับภาระการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยถือว่าเป็นอุดมคติของความเป็นแม่และบ่งบอกถึงความ เป็น "ผู้หญิงปกติ" ทั่วไป ซึ่งสังคมตอบแทนด้วยการยกย่องและให้เกียรติภูมิกับผู้หญิงที่ยึดมั่นในบทบาทดังกล่าว สิ่งเหล่านี้ยิ่งทำให้ผู้หญิงพึงพอใจและมีความผูกพันยึดมั่นต่อบทบาทความเป็นแม่สูงยิ่งขึ้น

บทบาทความเป็นแม่จะถูกถ่ายทอดและผลิตซ้ำผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และได้รับการสนับสนุนในรูปแบบของวัฒนธรรมทั่วไปที่ปลูกฝังความเชื่อ ว่า ผู้หญิงทุกคนต้องการเป็นแม่ ต้องการมีบุตรและบุตรทุกคนต้องการแม่ ความเชื่อดังกล่าวนี้อิทธิพลสูงต่อภาพอุดมคติของเพศหญิง ตอกย้ำให้ความเป็นแม่แข็งแกร่งมากขึ้น ดังนั้นหากมีการละเมิดบรรทัดฐานความเป็นแม่จึงถือว่าเป็นความเบี่ยงเบน สังคมจะประเมินตัดสินผู้ฝ่าฝืนด้วยการลงโทษและกดดันทั้งทางตรงและทางอ้อม นับตั้งแต่การตีฉันทินทาจนถึงการประณามและการลงโทษตามกฎหมาย จากการยึดมั่นในบรรทัดฐานที่ควบคุมเกี่ยวกับความเป็นแม่ จึงทำให้เกิดแนวโน้มที่ผู้หญิงจะตกอยู่ในสภาพเป็นผู้มีผิดมีหลายสถานการณ์นับตั้งแต่การอยู่เป็นโสด การไม่ต้องการมีบุตร การไม่ต้องการตั้งครุภักดิ์ การมีบุตรนอกสมรส และการทำแท้ง เป็นต้น

สังคมต่าง ๆ ในโลกส่วนใหญ่มักจะมียึดถือว่าบทบาทของความ เป็นแม่ เป็นบทบาทที่สูงส่งและมีเกียรติที่สุด และความคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์ตัดสิน หรือนำมาใช้เป็นเหตุผล

สนับสนุน ทศนคติและความเชื่ออื่นๆ โดยทั่วไปด้วย หญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่ได้สมรส (Unwed Motherhood) หรือแม้แต่สมรสแล้ว หากเป็นครรภ์ที่ไม่ถึงปรารถนา สังคมก็จะประณามติเตียนด้วยถ้อยคำต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมการทำแท้ง สังคมจะมีปฏิกิริยาต่อต้านอย่างรุนแรง โดยถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรม และประณามหญิงที่ทำแท้งว่าเป็นผู้ไม่มีความรับผิดชอบ ไร้ศีลธรรม สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของบรรทัดฐานที่ควบคุมเกี่ยวกับความเป็นแม่ต่อผู้หญิง

2. บรรทัดฐานเกี่ยวกับเรื่องเพศ (Sexuality Norms)

บรรทัดฐานเกี่ยวกับเรื่องเพศ เป็นสิ่งที่สังคมใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมด้านพฤติกรรมและการแสดงออกทางเพศของผู้หญิง ซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์และบทบาทของเพศหญิง โดยเฉพาะสังคมที่ยึดมั่นในความเชื่อว่าเพศหญิงดำรงอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการของชาย และการมีความสัมพันธ์ทางเพศจะต้องอยู่ภายใต้สถาบันครอบครัวเท่านั้น พฤติกรรมทางเพศใด ๆ ที่นอกเหนือจากระบบครอบครัว ดังเช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส การตั้งครรรภ์นอกสมรส การมีเพศสัมพันธ์กับชายมากกว่าหนึ่งคน หรือการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงด้วยกันเหล่านี้ (วันทนีย์ วาสิกะลิน, 2526, หน้า 39-42 อ้างอิงใน สุชาติา รัชชกุล, 2541, หน้า 38) ถือว่าเป็นพฤติกรรมเสียหาย และการละเมิดความเชื่ออันเป็นข้อห้ามดังกล่าวจะได้รับการประณามจากสังคมและการต่อต้านอย่างรุนแรง ในทางตรงกันข้ามหากเพศชายมีพฤติกรรมดังกล่าวกลับได้รับการยอมรับจากสังคม ย่อมแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมมีโลกทัศน์ในการประเมินพฤติกรรมเพศหญิงและเพศชายด้วยมาตรฐานที่แตกต่างกัน

Reiss (1971 อ้างอิงใน สุชาติา รัชชกุล, 2541, หน้า 38) ได้แสดงความเห็นในเรื่องนี้ถึงการที่สังคมให้การยอมรับพฤติกรรมทางเพศของชายและหญิงอย่างแตกต่างกันว่าเป็นเพราะบุคคลในสังคมยึดเกณฑ์มาตรฐานซ้อน (Double Standard) ในการประเมินพฤติกรรมเพศชายและเพศหญิง มาตรฐานซ้อนหมายถึงการพิจารณาโดยใช้เกณฑ์อันหนึ่งประเมินพฤติกรรมของชายและใช้เกณฑ์อีกอันหนึ่งประเมินพฤติกรรมของหญิง ทำให้หญิงและชายถูกพิจารณาตัดสินอย่างแตกต่างกันในพฤติกรรมเดียวกัน ดังนั้นพฤติกรรมทางเพศของหญิงได้รับการยอมรับในขอบเขตที่จำกัด เพราะสังคมยึดมาตรฐานซ้อนดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการประเมินพฤติกรรมทางเพศของหญิงและชาย ด้วยรูปแบบพฤติกรรมทางเพศที่มีมาตรฐานซ้อนอยู่เบื้องหลังจึงเปิดโอกาสให้เพศชายแสวงหาความสุขทางเพศ เน้นความพึงพอใจของตนและความสุขทางกาย การมีเพศสัมพันธ์เป็นประสบการณ์ที่ต้องแสวงหา เพราะธรรมชาติในเรื่องนี้เพศชายมีมากกว่าเพศหญิง และผู้หญิงต้องอดทนเพื่อตอบสนองสิ่งเหล่านี้ สำหรับหญิงที่แสดงความพึงพอใจต่อการมีเพศสัมพันธ์จะถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมชั่วร้าย ทั้งนี้เพราะผู้หญิงที่มีคุณค่า

หรือผู้หญิงที่ดี คือ ผู้หญิงที่ต้องปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางเพศ รักษาพรหมจรรย์จนถึงวันแต่งงาน ไม่ควรตั้งครภณอกสมรส เพราะพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้คุณค่าของความเป็นผู้หญิงสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สังคมไทยที่มีลักษณะของสังคมและวัฒนธรรม เลือ่อำนวยให้ พฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงต้องอยู่ในขอบเขตที่จำกัดมากกว่าผู้ชาย การควบคุมทางสังคม ต่อผู้หญิงเน้นรูปแบบตามประเพณีนิยมดั้งเดิม รวมทั้งค่านิยมที่ยกย่องให้สิทธิชายเหนือหญิง ผู้หญิงจะได้รับการอบรมให้ระมัดระวังในเรื่องความสัมพันธ์อันที่ผู้สาว สอนให้รู้ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่อง น่าอับอาย ผู้หญิงต้องมีความระมัดระวังและสำรวมในเรื่องเพศ รวมทั้งให้เห็นความสำคัญของการรักษาความบริสุทธิ์ไว้จนกว่าจะแต่งงาน หรือแม้แต่วิถีชีวิตและการอบรมในครอบครัวไทย ก็ทำให้ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายยอมรับมาตรฐานข้อด้วยการยินยอมให้ผู้ชายหรือสามีไปเที่ยวโสเภณี หรือสามีไปเที่ยวโสเภณีหรือมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสได้ แต่หากผู้หญิงประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นสังคม จะประณามและลงโทษในรูปแบบต่าง ๆ ทันทที การนำแนวคิดบรรทัดฐานเกี่ยวกับเรื่องเพศ และความเป็นแม่มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เพราะการตั้งครภณไม่พึงปรารถนา การตั้งครภณในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่สังคมมองว่ายังไม่พร้อมที่จะรับบทบาทการเป็นแม่นั้น เป็นอีกผลกระทบหนึ่งจากการมี เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานทางเพศและความเป็นแม่โดยตรง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่น

1. ความหมายของพฤติกรรม

พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิตที่สังเกตได้โดยบุคคลอื่นหรือด้วย เครื่องมือของผู้ทำการทดลอง (ปานวาด ปรียานนท์, 2548, หน้า 16) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็น ของ สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2538, หน้า 32) ที่กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกริยาหรือกิจกรรม ทุกชนิดของสิ่งมีชีวิตที่สังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ก็ตาม ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในและพฤติกรรม ภายนอก สำหรับพฤติกรรมภายใน หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิกริยาที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล รวมทั้ง ความคิด ความรู้สึก ทศนคติ ความเชื่อ ส่วนพฤติกรรมภายนอก หมายถึง ปฏิกริยาหรือการกระทำ ของบุคคลที่แสดงออกให้ผู้อื่นเห็นได้ทั้งคำพูด การกระทำ กริยาท่าทางของบุคคล

สุรพล พยอมแย้ม (2545, หน้า 18 -19) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมเหล่านี้ เกิดขึ้น หลังจากที่บุคคลได้ใช้กระบวนการกลั่นกรอง ตกแต่งและตั้งใจที่จะทำด้วยสาเหตุหรือ จุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่ลักษณะท่าทางกริยาอาจแตกต่างกันไป เมื่อบุคคล เวลา สถานที่หรือ สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้เป็นเพราะการกระทำในแต่ละครั้งของบุคคล ที่มีสภาพร่างกายปกติ ล้วนแล้วแต่ต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจ อันประกอบด้วยอารมณ์และ ความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ จึงทำให้พฤติกรรมของแต่ละคนและพฤติกรรมแต่ละครั้ง

เปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องที่เกี่ยวข้องเสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่าพฤติกรรมแต่ละครั้งจะเกิดจากกระบวนการ หากพิจารณาแยกกระบวนการนั้นออกเป็นส่วน ๆ จะพบว่ากระบวนการเกิดพฤติกรรมประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนการแสดงออกหรือการทำทาง (Acting) ส่วนการคิดเกี่ยวกับกริยานั้น (Thinking) และส่วนความรู้สึกที่มีอยู่ในขณะนั้น (Feeling)

นอกจากนี้ เมื่อบุคคลกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา การกระทำนั้น ๆ จะเป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอน เป็นกระบวนการมาก่อนทั้งสิ้น กระบวนการเกิดพฤติกรรมแต่ละครั้งนั้น สามารถแยกเป็นกระบวนการย่อย ๆ ได้อีก 3 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการแรก กระบวนการรับรู้ (Perception process) เป็นกระบวนการเริ่มต้นที่เริ่มจากบุคคลได้รับสัมผัสหรือข่าวสารจากสิ่งเร้าต่าง ๆ โดยผ่านระบบประสาทสัมผัส ซึ่งรวมถึงความรู้สึก (Sensation) กับสิ่งเร้าที่รับสัมผัสนั้น ๆ ด้วย

กระบวนการที่ 2 กระบวนการคิดและเข้าใจ (Cognition process) กระบวนการนี้อาจเรียกว่า “กระบวนการทางปัญญา” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการเรียนรู้ การคิด การจำ ตลอดจนการนำไป ใช้ หรือเกิดการพัฒนาจากการเรียนรู้ นั้น ๆ ด้วย การรับสัมผัสและการรู้สึกที่นำมาสู่การคิดและการเข้าใจนี้เป็นกระบวนการทำงานที่มีความละเอียดซับซ้อนมาก และเป็นกระบวนการภายในทางจิตใจที่ยังมีอาจศึกษาและสรุปเป็นคำอธิบายอย่างเป็นทางการที่ชัดเจนได้

กระบวนการที่ 3 กระบวนการแสดงออก (Spatial behavior process) หลังจากผ่านขั้นตอนการรับรู้ การคิดและการเข้าใจแล้ว บุคคลจะมีอารมณ์ตอบสนองต่อสิ่งที่ได้รับรู้นั้น ๆ แต่ยังมีได้แสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ ยังเป็นพฤติกรรมที่อยู่ภายใน (Covert behavior) แต่เมื่อได้คิดและเลือกที่จะแสดงการตอบสนองให้บุคคลอื่นได้สังเกตและเรียกว่า พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) ซึ่งพฤติกรรมภายนอกนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่มีอยู่ทั้งหมดภายในตัวบุคคลนั้น เมื่อมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง การแสดงออกมาเพียงบางส่วนของที่มีอยู่จริงนี้เรียกว่า Spatial behavior โดยแท้จริงแล้ว กระบวนการย่อย 3 ขั้นตอนนี้ ไม่สามารถแยกเป็นขั้นตอนที่เป็นอิสระจากกัน เพราะการเกิดพฤติกรรมในแต่ละครั้งนั้นจะมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างมากมาย การแยกวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน เพียงเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

วรัญญู กุลดิเรก (2541, หน้า 180) ได้กล่าวถึง พฤติกรรม หมายถึง กิริยาหรือปฏิกิริยา ที่แสดงออกหรือเกิดขึ้นเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า อาจจะมาจากร่างกายก็ได้ และปฏิกิริยาที่แสดงออกมานี้มิได้เป็นพฤติกรรมทางร่างกายเท่านั้น แต่หมายรวมถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตใจด้วย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาปรากฏให้เห็นเป็นอากัปกริยา เช่น การจับมือ การโอบกอด

ประเภทที่ 2 พฤติกรรมภายใน (Covert behavior) เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถมองเห็น จำเป็นต้องใช้เครื่องมือวัด จึงจะสามารถทราบพฤติกรรมได้ ซึ่งได้แก่ การตัดสินใจ ค่านิยม เจตคติ ความรู้สึกนึกคิด

โดยสรุปแล้ว พฤติกรรมเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพของบุคคลทั้งสิ้น มนุษย์ก็เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ตาม ดังนั้น พฤติกรรมทุกชนิดที่แสดงออก มีจุดมุ่งหมายปลายทางที่ผู้แสดงออกต้องการไปให้ถึง

2. ความหมายของเพศสัมพันธ์

นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ (2545, หน้า 78) ได้อธิบายถึงการมีเพศสัมพันธ์นั้นว่าเป็นเรื่องของธรรมชาติ ธรรมชาติคือชีวิต เช็กซ์หรือการมีเพศสัมพันธ์กับชีวิตจึงเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ ในอดีตเช็กซ์หรือกามารมณ์เป็นการตอบสนองตามธรรมชาติเพื่อการเจริญพันธุ์ อันเป็นการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษยชาติ ปัจจุบันนอกจากเช็กซ์หรือกามารมณ์จะเป็นพื้นฐานของชีวิตอยู่แล้ว ยังเป็นสื่อสันของความรัก เป็นสัมผัสรักที่จับต้องได้ เป็นการบอกรักด้วยภาษากาย เป็นกิจกรรมแห่งความรักใคร่ที่คนสองคนซึ่งมีหัวใจตรงกันและมีไฟปรารถนาที่จะเป็นของกันและกัน

จันทรวีภา ดิลกสัมพันธ์ (2543 อ้างอิงใน ธิตินา บุญเจริญ, 2545, หน้า 7) ได้ให้ความหมาย เพศสัมพันธ์ หมายถึง การที่ชายหญิงมีปฏิริยาต่อกันหรือมาร่วมกันทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ซึ่งอาจเริ่มต้นจากการพบปะติดต่อกัน พูดคุยกันอย่างธรรมดา จนกระทั่งมีความสัมพันธ์ทางเพศ

บุญสิน ผิวขำ (2548, หน้า 12-13) ได้สรุปความหมายของพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของมนุษย์ว่า พฤติกรรมเพศสัมพันธ์เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากแรงขับภายในตามปัจจัยพื้นฐานด้านพฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมดังกล่าวมีลักษณะที่แสดงออกให้เห็นถึงความต้องการทางเพศของมนุษย์ เช่น การพูดเกี้ยวพาราสี การสัมผัสใกล้ชิด การจับมือถือนแขน กอดจูบ เล้าโลม และการมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวหากเกิดกับวัยรุ่นที่กำลังศึกษาเล่าเรียนเรียกว่า พฤติกรรมเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนหรือเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

วรรณวิมล สุรินทร์ศักดิ์ (2546, หน้า 8) ได้ให้คำนิยามของพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานตามระดับขั้นตอนของการนัดพบระหว่างชายหญิงที่มีความสัมพันธ์กัน มีขั้นตอนกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะแนบแน่นและลึกซึ้งขึ้นเรื่อย ๆ แบ่งออกเป็น 8 ลักษณะ โดยเริ่มจากพฤติกรรมที่น้อยที่สุดไปหาพฤติกรรมที่มากที่สุด ดังนี้

1. ไม่มีการถูกเนื้อต้องตัว
2. มีการจูบลาเบาๆตอนลากลับ

3. มีโอบกอดและการจูบเล็กน้อย แต่บ่อยครั้ง
4. มีการโอบกอดและการจูบที่ลึกซึ้งขึ้น
5. มีการเล้าโลมเล็กน้อย (ในส่วบนของร่างกาย)
6. มีการเล้าโลมที่รุนแรง (ในส่วล่างของร่างกาย)
7. มีการสำเร็จความใคร่ซึ่งกันและกัน (Mutual masturbation)
8. มีการร่วมเพศ

สุทธาทิพย์ แสงวัฒนกุล (2536, หน้า 10) ให้ความหมายของการปล่อยตัวทางเพศ ก่อนการแต่งงาน หมายถึง การยอมให้มีความสัมพันธ์ทางเพศในลักษณะการกอดจูบ การเล้าโลม และการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานกัน

วรัญญู กุลดิลก (2541, หน้า 11) ให้ความหมายของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน หมายถึง การที่ชายและหญิงมีพฤติกรรมใกล้ชิดสนิทสนมกัน เกี่ยวข้องกัน หรือมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งทางด้านร่างกาย จนถึงขั้นการร่วมเพศก่อนที่จะแต่งงานกัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน หมายถึง การที่ชายหญิงยอมรับในความใกล้ชิดทางร่างกายที่เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง โดยมีความสนิทสนมกัน เกี่ยวข้องกัน หรือมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งทางด้านร่างกาย จนถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์หรือมีการร่วมเพศกันก่อนจะมีการแต่งงาน

โดยทั่วไปแล้ว จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศของเด็กรุ่น ส่วนใหญ่ สืบเนื่องมาจากความเจริญเติบโตของจิตใจทางเพศโดยตรง อันจะส่งผลให้เด็กรุ่นหรือเด็กก่อนรุ่น เริ่มมีความสนใจต่อเพศตรงข้ามและคิดใฝ่ฝันถึงความสัมพันธ์ทางเพศขึ้น จนได้แสดงพฤติกรรมแห่งความสัมพันธ์ทางเพศออกมาให้ปรากฏ จนสุดท้ายของความต้องการตามธรรมชาติ ก็คือ เกิดเพศสัมพันธ์หรือการสืบพันธุ์ เรื่องเพศสัมพันธ์จึงเป็นสัจจัตถุญาณอย่างหนึ่ง ซึ่งเรื่องเพศสัมพันธ์แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างสมรส และการมีเพศสัมพันธ์หลังสมรส โดยในการศึกษาครั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสในวัยรุ่นเฉพาะเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย

3. ความสำคัญของการมีเพศสัมพันธ์

ความสำคัญของการมีเพศสัมพันธ์ จรุงรัตน์ เทพยา (2545, หน้า 22) ได้อธิบายว่า เรื่องเพศมีบทบาทสำคัญที่มาพร้อมกับประวัติศาสตร์การเกิดของมนุษยชาติ โดยตลอดเวลาที่โลก ได้วิวัฒนาการมาตามลำดับนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เรื่องเพศเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งในยุคต่อมาปรัชญาของชาวตะวันตกได้เน้นถึงเรื่องเพศ หรือการยอมรับว่า เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอันดับสองรองจาก

เรื่องอาหาร หรือจัดเรื่องเพศเป็นปัจจัยที่สองในบรรดาปัจจัยสามประการ คือ อาหาร กามารมณ์ และสังคม ต่อมาในยุคใหม่ ดร.วิล ดูเรน (Dr. Will Durant) ซึ่งเป็นนักเขียนและนักปราชญ์ชาวอเมริกันได้กล่าวว่า "เรื่องรองมาจากความหิวนั้น เรื่องเพศเป็นสัญชาตญาณรุนแรงที่สุด และเป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุด" สำหรับ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) จิตแพทย์ชาวออสเตรีย ผู้ให้กำเนิดวิชาจิตวิเคราะห์ศาสตร์ (Psycho Analysis) เชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตคนเรา เพราะเรื่องเพศเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ขึ้นในคน เขาจึงได้ตั้งทฤษฎีเท็กซ์ปกครองโลก เอาไว้ (Sex governs the world) และได้กล่าวยืนยันว่า เรื่องความรู้สึกทางเพศนี้มนุษย์มีมาตั้งแต่เกิดแล้ว ไม่ได้มีเมื่อโตขึ้นหรือจำกัดอยู่เพียงวงของผู้ใหญ่เท่านั้น เช่น เชื่อว่าการผลักดันทางเพศเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กชอบดูดนิ้วมือ เป็นต้น

ส่วน บุญสิน ผิวขำ (2548, หน้า 23) ได้อธิบายถึงความสำคัญในเรื่องเพศสัมพันธ์ ดังนี้

1. เป็นแรงผลักดันที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้คนเรามีความปรารถนา และมุ่งแสวงหาความสำเร็จ ส่งผลต่อการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามที่ตั้งใจไว้
2. เป็นแรงกระตุ้นหรือเครื่องเร้าใจที่มีพลังอย่างยิ่ง ที่ทำให้เพศชายและเพศหญิงสนใจกันและกัน เพื่อช่วยให้ประกอบกิจการต่างๆ เป็นไปด้วยความราบรื่น
3. เป็นสิ่งสามารถกำหนดบทบาท กิริยาท่าทาง และลักษณะการดำเนินชีวิตของคนเราอย่างเห็นได้ชัดเจน นอกเหนือไปจากความสามารถที่เพียงแต่จะแบ่งมนุษย์ออกเป็นเพศชายและหญิงให้แตกต่างกันเท่านั้น แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเพศใดจะด้อยกว่ากัน
4. เป็นเรื่องธรรมชาติที่แฝงอยู่ในร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างลึกซึ้งและถาวร ซึ่งจะแสดงบทบาทที่สำคัญและเห็นได้ในชีวิตรักและการครองเรือน
5. เป็นสิ่งที่สามารถดลบันดาลให้ชีวิตมีความต่อเนื่องกันจากช่วงชีวิตหนึ่ง ไปยังอีกช่วงชีวิตหนึ่งโดยกระบวนการทางกาสปีพันธุ ซึ่งความต่อเนื่องนี้จะช่วยทำให้ลักษณะชีวิตหลายสิ่งหลายอย่างของพ่อแม่ถ่ายทอดไปยังลูกได้

โดยธรรมชาติและตามข้อเท็จจริงแล้วเรื่องเพศนั้นย่อมมีความหมายและมีขอบเขตที่กว้างขวางและลึกซึ้งมาก พลังผลักดันทางเพศหรือแรงขับทางเพศ (Sex drive หรือ Libido) ที่กล่าวมา แล้วเป็นแต่เพียงส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของความเจริญเติบโต บุคลิกภาพและความรัก ซึ่งอาจแสดงออกมาทั้งในรูปของศิลปะและวิทยาศาสตร์ เรื่องความเจริญเติบโต บุคลิกภาพและความรัก ทั้งสามนี่ยังนับได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งสำหรับบุคคล และสังคมโดยทั่วไป

นอกจากนี้เรื่องเพศนับว่าเป็นธรรมชาติที่สวຍงามและบริสุทธิ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์มาตั้งแต่ครั้งดึกดำบรรพ์ (สุชาติ โสุมประยูร และคณะ, 2531, หน้า 4-5) คนเรานิยมการมีเพศสัมพันธ์ เพราะเป็นการตอบสนองของความปรารถนาทางเพศ เป็นการพิสูจน์ว่าไม่เป็นผู้ผิดปกติในเรื่องเพศ เป็นการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่อการสมรสหรือเป็นการปรับความต้องการทางเพศของทั้งสองฝ่ายให้เข้ากันได้ เป็นการผูกมัดฝ่ายตรงข้ามหรือสำหรับผู้หญิงบางครั้งเป็นเพราะความรักต่อเพศตรงข้ามและเป็นการทำตามความนิยมของสังคมในปัจจุบัน

อรรถนพ ชูบำรุง (2542, หน้า 66-67) กล่าวว่า ในปัจจุบันนี้มีความคิดไปไกลถึงขนาดที่ว่าเมื่อความต้องการทางเพศมีกำลังแรงก็ไม่ควรกดดัน หรือมีการห้ามปราม ควรเปิดโอกาสให้แสวงหาความสุขให้เต็มที่ โดยไม่ต้องคำนึงถึงศีลธรรมใดๆคือให้มีอิสระในเรื่องนี้ไปจนสุดโต่งความคิดเช่นนี้ได้มีการนำไปปฏิบัติในหมู่ชนมากมาย ถึงขนาดมีการแลกคู่นอนกัน แต่ผลของการปล่อยตามใจตนเองจนไม่มีขอบเขตจำกัดเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา นั่นคือการทำให้เกิดโรคนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นกามโรค หรือโรคเอดส์ ซึ่งทำลายชีวิตของผู้คนลงไปมากมาย และเป็นเรื่องยากที่จะแก้ไข นอกจากนี้ยังก่อความเสียหายเลื่อมทรมานในทางสังคมอีกด้วย ในทางวิชาการนั้นถือว่าหากคู่ใดสนองความต้องการทางเพศให้แก่กันและกัน โดยมีความรักใคร่ชอบพอกันก็ไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่หากมีการข่มขืนจิตใจกัน ไม่มีความรักใคร่ต่อกัน และนำไปสู่อันตรายแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็ถือว่าเป็นความผิด ดังนั้น การข่มขืนกระทำชำเรา (Forcible rape) การคุกคามทางเพศ (Sexual harassment) จึงเป็นการกระทำที่ผิดและสามารถดำเนินคดีทางกฎหมายได้

ส่วน จรุงรัตน์ เทพยา (2545, หน้า 23) ได้กล่าวว่า การที่สังคมมีปฏิกิริยาต่อกรณีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสนั้นเป็นไปเพื่อการป้องกันการล่าสอนทางเพศ แต่บางสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสว่าเป็นวิธีการเตรียมตัวสมรสมากกว่า ซึ่งเป็นไปเพื่อการปรับตัวในเรื่องเพศสัมพันธ์

ตามความคิดของ Goethals (1687 อ้างอิงใน ธิตติมา บุญเจริญ, 2545, หน้า 10) กล่าวว่า การที่สังคมควบคุมพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์จากเหตุผล 2 ประการ คือ ค่านิยมยกย่องพรหมจรรย์ และเพื่อควบคุมพฤติกรรมทางเพศของคนที่ยังไม่ได้สมรส ซึ่งเป็นเหตุผลในเชิงปฏิบัติคือ เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงปรารถนา

ธิตติมา บุญเจริญ (2545, หน้า 8) ได้สรุปเหตุผลในการสนับสนุนการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส ดังนี้

1. ช่วยปลดปล่อยความต้องการทางเพศ
2. เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปรับอารมณ์ให้เข้ากับคนอื่น ๆ ได้
3. ช่วยพัฒนาความสามารถในการปรับอารมณ์และร่างกายให้เข้ากับคู่สมรส
4. ความล้มเหลวของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสนั้น ทำให้เกิดความสูญเสียทางสังคมน้อยกว่าความล้มเหลวหลังการสมรส

5. ประสบการณ์ทางเพศของผู้ชายและผู้หญิงสามารถช่วยป้องกันพฤติกรรมรักร่วมเพศ
6. การร่วมเพศก่อนสมรสอาจนำไปสู่การสมรสได้

สรุปว่า เพศสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการด้านร่างกายในการสืบเผ่าพันธุ์มนุษย์ และเพื่อการตอบสนองความรื่นรมย์ทางด้านจิตใจ โดยสังคมมองว่าความต้องการทางเพศเป็นเรื่องที่ต้องควบคุม เพื่อป้องกันการล่าสอนทางเพศและผลที่จะเกิดตามมาจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การทำแท้งเพื่อยุติการตั้งครรภ์ รวมถึงการติดเชื้อจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ เป็นต้น

4. แบบแผนของพฤติกรรมทางเพศ (Patterns of sexual behavior)

นิมิต มั่งมีทรัพย์ (2542, หน้า 18-20) ได้สรุปแนวคิดของแบบแผนของพฤติกรรมเพศไว้ว่า แบบแผนของพฤติกรรมเพศเป็นชุดของความรูสึกนึกคิดและจินตนาการทางเพศเพื่อกระตุ้นเร้าและตอบสนองความสุขความพึงพอใจทางเพศของมนุษย์ โดยมีรูปแบบและความหมายเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของพฤติกรรมทางเพศซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายในแต่ละบุคคล จึงเป็นการยากที่จะทำนายหรืออธิบายลักษณะพฤติกรรมทางเพศของบุคคลในภาพรวมโดยทั่วไป ซึ่งจำแนกแบบแผนพฤติกรรมเพศโดยยึดหลักคู่สัมพันธ์ออกเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะของการไม่มีคู่สัมพันธ์ร่วมด้วยที่เรียกว่าแบบแผนพฤติกรรมเพศเฉพาะตัวเอง (Autoerotic or solitary sexual behavior) และลักษณะที่มีคู่สัมพันธ์ร่วมด้วยหรือแบบแผนพฤติกรรมกับคู่สัมพันธ์ (sociosexual or partnered sexual behavior) นอกจากนี้ได้แบ่งแยกแบบแผนของพฤติกรรมเพศของวัยรุ่นออกเป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบการมีคู่สัมพันธ์คนเดียว (Serial monogamists) มีลักษณะของการมีความสัมพันธ์กับคู่สัมพันธ์ระยะสั้น ๆ หลังจากนั้นวัยรุ่นชายก็จะไปมีคู่สัมพันธ์คนใหม่ต่อไปเป็นระยะเวลาดัง ๆ เช่นนี้ไปเรื่อย ๆ และรูปแบบผู้แสวงหาความตื่นเต้นทางเพศ (The sexual adventurers) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นชายที่ชอบมีความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่สัมพันธ์ที่หลากหลายตลอดเวลา ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมเพศมีลักษณะดังนี้

4.1 พฤติกรรมเพศเฉพาะตัวเอง ประกอบด้วยจินตนาการทางเพศ (Erotic fantasy) และการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (Masturbation) นอกจากนี้อาจรวมถึงพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัว

เช่น การฝันเปียก (Wet dream) ในเด็กผู้ชาย พฤติกรรมดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องเพศที่แตกต่างจากโลกของความจริง (Real sex) ทั้งนี้อาจเกิดจากข้อจำกัดทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมที่ชายและหญิงในสังคมไม่สามารถบรรลุความสุขและความพึงพอใจทางเพศในโลกของความเป็นจริงได้ จึงเป็นกลไกทางเพศประการหนึ่งที่ทำหน้าที่ทดแทนหรือชดเชยความสุขทางเพศที่ขาดไปเป็นการลดพฤติกรรมเพศกับตนเอง เป็นการสร้างประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกเพื่อทำให้รู้ถึงความต้องการของตนเอง และมีผลต่อการปรับทิศทางเพศ (Sexual orientation) เป็นกระบวนการสร้างความสุขทางเพศจากการกระตุ้นเร้าความรู้สึก และเป็นแบบแผนพฤติกรรมเพศที่มีลักษณะตามใจตนเองมากที่สุด (Moore and Rosenthal, 1993) ส่วนการฝันเปียก (Wet dream) เป็นปฏิกิริยาทางเพศของเด็กผู้ชายที่มีความหมายคล้ายกับการมีประจำเดือนครั้งแรกของหญิง แตกต่างกันที่การฝันเปียก คือการบรรลุจุดสุดยอดครั้งแรกของเด็กผู้ชายด้วย

4.2 พฤติกรรมเพศกับคู่สัมพันธ์ ประกอบด้วยลักษณะความสัมพันธ์ จำนวนคู่สัมพันธ์และการมีเพศสัมพันธ์ ลักษณะความสัมพันธ์กับคู่สัมพันธ์ที่เด่นชัดในวัยรุ่น คือ การมีคู่สัมพันธ์แบบชายเดียวหญิงเดียว (Monogamous) ในลักษณะคูรักหรือเป็นแฟนกัน (Going steady) กับการไม่มีคู่สัมพันธ์ของวัยรุ่น กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีคู่สัมพันธ์ที่แน่นอน เช่น แฟนหรือคนรัก จะมีอัตราการมีเพศสัมพันธ์กับคนรักมากกว่าวัยรุ่นที่ไม่มีคู่สัมพันธ์ที่แน่นอน เช่น แฟนหรือคนรัก เมื่อพิจารณาแยกตามเพศปรากฏว่ากรณีของการไม่มีคู่สัมพันธ์ที่แน่นอนนั้น ชายจะมีอัตราของการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าหญิงในช่วงเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล

ลักษณะของความสัมพันธ์ที่เป็นแบบชายเดียวหรือหญิงเดียวดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงช่วงระยะเวลาจะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ (3-6 เดือน บางคู่ถึง 1 ปี) หลังจากนั้น ฝ่ายชายจะไปมีคู่สัมพันธ์คนใหม่ จำนวนคู่สัมพันธ์ทางเพศเมื่อพิจารณาตามเพศ ชายจะมีจำนวนมากกว่าหญิง ซึ่งสะท้อนโครงสร้างสังคมที่มีลักษณะมาตรฐานเชิงซ้อนด้านเพศ ที่ยังคงมีอยู่ในเกือบทุกสังคม การศึกษาแบบแผนพฤติกรรมเพศจะสามารถนำไปใช้สร้างกรอบแนวความคิด เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องของการรับรู้ความหมายเพศและกลวิธีในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศโดยเฉพาะและเป้าหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ตลอดจนถึงการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่น

X 5. ภาวะเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น

จันทริภา ดิลกสัมพันธ์ (2548, หน้า 83-90) ได้อธิบายและสรุปภาวะเงื่อนไขที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดเพศสัมพันธ์ไว้ 5 ประการ ดังนี้

5.1 อิทธิพลจากต่อมไร้ท่อในร่างกาย ต่อมไร้ท่อทำงานผิดปกติหรือไม่ มีประสิทธิภาพ จะมีผลให้พัฒนาการทางเพศดำเนินไปอย่างล่าช้า โดยเฉพาะต่อมเพศ ต่อมใต้สมอง และต่อมไทรอยด์มีความบกพร่องจะมีผลโดยตรงต่อการตอบสนองทางเพศ

5.2 อิทธิพลทางสังคม เป็นภาวะที่สำคัญต่อการกำหนดรูปแบบการตอบสนองทางเพศ สังคมโดยทั่วไปมุ่งหวังที่จะให้เพศหญิงอยู่ในกรอบแห่งวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัดมากกว่าเพศชาย หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว ถึงจะเกิดความต้องการหรือแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามก็ต้องระมัดระวังหรือเก็บความรู้สึกไว้ ไม่แสดงออกอย่างชัดเจนและรุนแรงเหมือนเพศชาย

5.3 สื่อสารมวลชน ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ ฯลฯ นับว่ามีส่วนเร่งเร้าให้วัยรุ่นได้เรียนรู้การปรับปรุงบทบาททางเพศ โดยพยายามปรับเปลี่ยนหรือลอกเลียนบทบาทของผู้ที่นิยมยกย่อง (Identification) เช่น นักร้อง ดาราภาพยนตร์ เป็นต้น

5.4 อายุของการมีวุฒิภาวะทางเพศ วุฒิภาวะทางเพศจะเป็นตัวเร่งให้วัยรุ่นเกิดความสนใจเพศตรงข้าม เด็กที่เข้าสู่การมีวุฒิภาวะทางเพศเร็วกว่า จะมีความสัมพันธ์ระหว่างเพศก่อนที่ผู้เข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศช้า

5.5 โอกาสในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ "โอกาส" เป็นภาวะที่สำคัญอย่างหนึ่ง เด็กที่มีเพื่อนต่างเพศมากเพียงพอและเหมาะสมย่อมมีโอกาสดีกว่าเด็กที่มีเพื่อนต่างเพศน้อย หรือเด็กที่ได้รับการสนับสนุนและได้รับข้อเสนอแนะที่ดีจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ย่อมมีโอกาสในการเรียนรู้ที่ปรับตัวและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่า X

6. อารมณ์และความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับเพศ

ช่วงชีวิตเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาวจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายทั้งทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ทางด้านร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับขนาดและรูปร่าง เซลล์ปัญญา มีการพัฒนาอย่างมากในด้านอย่างมีเหตุผล ส่วนทางด้านจิตใจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับตนเองและเพศตรงข้าม ซึ่งจะนำมาเพียง 3 ประการ คือ ความพึงพอใจ ความรัก และความใคร่

6.1 ความพึงพอใจ (Sexual satisfaction) เมื่อเริ่มมีความสัมพันธ์ระหว่างเพศก็จะมี ความพึงพอใจในเพศตรงข้ามเกิดขึ้นตามมาเสมอ ซึ่งจัดว่าเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์เพศที่สำคัญสำหรับวัยรุ่น เพราะเป็นประสบการณ์ใหม่ในชีวิต และวัยรุ่นจำนวนมากที่เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าความพึงพอใจคือ ความรัก ซึ่งความพึงพอใจและความรักมีความแตกต่างกันมาก ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่เกิดความสนใจหรือพอใจในรูปร่าง กลิ่น เสียง สัมผัสของเพศตรงข้ามมากเป็นพิเศษ ส่วนมากจะมีคุณสมบัติตรงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในใจของตน จึงเกิดความพอใจและหลงใหลได้มาก

ความพึงพอใจมักเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว เปลี่ยนแปลงง่ายและเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่อย่างไรก็ตามความพึงพอใจอาจนำไปสู่ความรักได้เช่นกัน

6.2 ความรัก (Affection) ความรักไม่ใช่สิ่งที่ร่างกายต้องการ แต่ความรักเป็นส่วนสนับสนุนสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการพัฒนาทางจิตใจของบุคคลเป็นปกติ ความรักไม่ใช่สิ่งที่เกิดเองตามธรรมชาติ เพราะในโลกนี้มีคนเป็นจำนวนมากที่ไม่เคยได้รู้จักความรัก แต่ความรักเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และเป็นผลแห่งพัฒนาการทางวัฒนธรรม

ศิริรัตน์ เพ็ชรเยี่ยม (2540, หน้า 73) ได้สรุปนิยามของความรักว่า ความรัก คือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งที่เรารัก ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ความรู้สึกที่อยากให้ผู้ที่เรารักมีความสุข และจะทำทุกอย่างเพื่อคนที่เรารักมีความสุขและถ้าทำสำเร็จเราจะมีความสุขขึ้นที่หลัง

ดังนั้นความรักของมนุษย์ต่อเพศตรงข้ามจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลที่ต้องอาศัยเวลาเพื่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ที่จะนำมาซึ่งความรู้สึกอ่อนโยน ห่วงหาอาทรผูกพัน เชื้อมั่น ซื่อสัตย์ และมั่นคง พยายามทำทุกอย่างเพื่อให้บุคคลอันเป็นที่รักพอใจและมีความสุขที่สุดโดยปราศจากความเห็นแก่ตัว มีความต้องการที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เมื่อมีความพร้อม และความรู้สึกรักย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามระดับอายุของมนุษย์ด้วย และได้กล่าวถึงความรักของมนุษย์ที่มีต่อเพศตรงข้ามว่า ความรักแบบถูกใจในรูปลักษณะ (Physical love) เป็นความรักที่เกิดจากความถูกใจในรูปร่างหน้าตา มีความปรารถนาในเพศตรงข้ามที่จะนำไปสู่การมีความสัมพันธ์ทางเพศ ถ้าอยู่ในระยะหนุ่มสาว จะเป็นความรักที่นำไปสู่การแต่งงาน และการสร้างหลักฐานครอบครัว แต่ถ้าเกิดในวัยรุ่นที่ยังไม่พร้อมจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานได้ ถ้าวัยรุ่นได้รับการเลี้ยงดูอบรมอย่างถูกต้อง มีความเข้าใจในเรื่องเพศดีพอจะสามารถยับยั้งชั่งใจควบคุมอารมณ์ความต้องการของตนเองได้และไม่สร้างปัญหายุ่งยากให้เกิดขึ้น ส่วนความรักแบบมิตรภาพ (Platonic love) เป็นความรักฉันท์เพื่อน มักพบในวัยกลางคน ถ้าการแต่งงานเกิดจากความถูกใจในรูปลักษณะ ต่อมาจะกลายเป็นความรักแบบมิตรภาพเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ซึ่งเป็นความรักที่สมบูรณ์แบบและมีพื้นฐานที่มั่นคง

6.3 ความใคร่ เป็นการแสวงหาความสำราญจากผู้อื่น เป็นการแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัวในลักษณะต่างๆและมีระดับความมากน้อยแตกต่างกันไม่แน่นอน ที่มาของความใคร่มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ใคร่หรืออารมณ์เพศ มีสาเหตุมาจากตัวกระตุ้นภายนอก ได้แก่ การดู(รูป) การรู้รส (รส) การได้กลิ่น (กลิ่น) การได้ยิน (เสียง) และการสัมผัส (สัมผัส) ดังนี้

6.3.1 การดู ในเพศชายสิ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศมากที่สุด คือ การดู การร่วมประเวณีระหว่างหญิงกับชาย การดูอวัยวะเพศหญิง และการมองผู้หญิง ไม่ว่าจะหรือไม่

เสื้อผ้าก็ตาม ส่วนผู้หญิงสิ่งที่ยั่วยุกามารมณ์จากการดูมากที่สุดคือ การอ่านหนังสือประเภทเกี่ยวกับบทพิศวาสของตัวเอกในเรื่อง รองลงมาคือ การมองดูผู้ชายโดยเฉพาะชายที่ตนพึงใจ หรือดูบทรักในภาพยนตร์

6.3.2 การรู้สึก การรู้สึกในทางเพศเกิดจากการจุมพิตกัน ความหวานจากการดูดิรมีปีก การดูดลิ้น และจากรสชาติของน้ำลายของอีกฝ่ายทำให้เกิดอารมณ์เพศได้

6.3.3 การได้กลิ่น กลิ่นอาจเป็นสิ่งกระตุ้นหรือลดความรู้สึกทางเพศได้ กลิ่นเดียวกันอาจกระตุ้นความรู้สึกของอีกฝ่าย แต่ในบางคนอาจทำให้ไม่มีความรู้สึกทางเพศได้

6.3.4 การได้ยิน เสียงอาจมีผลในทางยั่วยุกและในทางยับยั้งอารมณ์เพศ บางครั้งอำนาจของเสียงดนตรีมีความสำคัญที่จะทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้

การสัมผัส ประสาทสัมผัสมีความสำคัญในทางกามารมณ์มากที่สุด ประสาทมีกระจายอยู่ทั่วไปไปตามผิวหนังและเยื่อเมือก ความไวของผิวหนังแต่ละบริเวณแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการกระตุ้นทางประสาทสัมผัสขึ้นอยู่กับจิตใจ หรือความนึกคิดก่อนหน้านั้น โดยประสาทสัมผัสแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประสาทสัมผัสประเภทส่งความรู้สึก ได้แก่ ปลายนิ้วมือ ปลายลิ้น และประสาทสัมผัสประเภทรับความรู้สึก มีตามผิวหนังและเยื่อเมือกของร่างกาย ถ้าผู้สัมผัสแตะต้องร่างกายเพศตรงข้ามโดนอวัยวะที่ “ส่งความรู้สึก” โดยจงใจและในขณะที่ผู้ถูกสัมผัสอย่างแผ่วเบาที่สุด อาจกระตุ้นให้เกิดอารมณ์เพศได้ แต่ถ้าผู้ถูกสัมผัสได้รู้สึกต่อผู้ถูกสัมผัส และไม่ได้มีอารมณ์พิศวาสอยู่ก่อนจะไม่ทำให้เกิดความรู้สึกใด ๆ ได้

การสัมผัสระหว่างชายและหญิงในลักษณะต่าง ๆ จะสามารถพัฒนาไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้

การจับมือถือแขน สามารถพัฒนาไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 10

การกอดจูบ สามารถพัฒนาไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 60

การลูบคลำ สามารถพัฒนาไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 80

การเล้าโลม สามารถพัฒนาไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 100

ในเรื่องอารมณ์และความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ มีวัยรุ่นจำนวนไม่น้อยมีความเข้าใจที่สับสนในเรื่องของ “ความรัก” และ “ความใคร่” กล่าวคือผู้หญิงมักมองความ สัมพันธ์ระหว่างเพศในแง่ของความรัก เรียกว่า มองแบบโรแมนติค (Romantic) มองแบบอุดมคติ เห็นความรักเป็นสิ่งสวยงาม เป็นความอบอุ่น ความผูกพัน ความเข้าใจ ความสุขทางใจ และในความรักไม่มีความใคร่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความรักของตนเองเป็นความรักที่แท้จริง มั่นคง และเป็นอมตะ ควรแก่การเสียสละ ซึ่งแท้จริงความรักในวัยนี้ เป็นความรักประเภท

ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความฉาบฉวยมีความอ่อนต่อโลก เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวแล้วจางหายไป หากความแน่นอน ความจริงใจและความมั่นคงไม่ได้ ฝ่ายชายมองความสัมพันธ์ระหว่างเพศในแง่ของความใคร่ เรียกว่า มองแบบอีโรติก (Erotic) เป็นการแสวงหาสิ่งกระตุ้นทางเพศ ความพึงพอใจทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์และความสุขสุดขั้วทางเพศ จึงต้องการที่จะสัมผัสและมีเพศสัมพันธ์กับฝ่ายหญิงเมื่อมีโอกาส โดยไม่จำเป็นต้องมีความรักเป็นพื้นฐานมีความพึงพอใจ หรือเพียงถูกตาต้องใจในรูปลักษณะของฝ่ายหญิงและฝ่ายหญิงมักเข้าใจว่า การที่ฝ่ายชายล่องเินหรือต้องการมีเพศสัมพันธ์กับตนเพราะฝ่ายชายมีความรักในตนอย่างแท้จริง จึงยอมเสียสละ ยินยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วย

7. ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเพศสู่เพศสัมพันธ์

การมีความรักและความสัมพันธ์ทางเพศไม่ได้อยู่กับสัญญาตถุญาณ แต่เป็นการพัฒนาตามขั้นตอนที่เกิดจากกลไกทางสมองและปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้ (จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์, 2548, หน้า 88-89)

7.1 การเกี่ยวพาราสี (Court ship) เป็นการแสวงหาบุคคลตรงกับที่ตนมุ่งหวังไว้มากที่สุด โดยในระยะแรก ๆ จะเป็นการเลือกบุคคลที่ตนพอใจ จนกระทั่งถึงระดับที่ตนคิดว่าจะเลือกเป็นคู่ครองมากขึ้น การเกี่ยวพาราสีขึ้นอยู่กับความรัก ความสนใจและความถูกใจแบบหนุ่มสาว

7.2 การนัดหมาย (Dating) คือ การที่บุคคลสองคนนัดที่จะพบปะกัน เป็นการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อความเพลิดเพลินในระยะเวลาดั้งๆ เมื่อหมดช่วงเวลาทั้งสองฝ่ายอาจสิ้นสุดความสัมพันธ์โดยไม่มีพันธะหรือข้อผูกพันใด ๆ ต่อกันได้

7.3 การไปมาหาสู่เป็นประจำ (Going steady) เป็นการเปลี่ยนจากการนัดหมายกับหลายๆ คน เป็นการพบปะกับเพียงคนเดียวและเที่ยวด้วยกันเป็นประจำ แสดงถึงความชอบพอกันหรือมีข้อผูกพันมากกว่านั้นและบางครั้งอาจไม่เป็นความรัก

7.4 การหมั้น (Engagement) เป็นเงื่อนไขที่เกิดขึ้นเมื่อทั้งสองฝ่ายปรารถนาที่จะแต่งงานอยู่ร่วมกันในอนาคต ช่วยให้หนุ่มสาวติดต่อกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม โดยไม่ต้องเกรงคำครหาใด ๆ ปัจจุบันการหมั้นหมายที่จัดขึ้นเป็นพิธีตามขนบธรรมเนียมประเพณีอาจลดลงเนื่องจากสามารถอยู่ใกล้ชิดกันได้และไปมาหาสู่กันได้สะดวกโดยไม่ได้ทำพิธีหมั้นหมายเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น

7.5 การแต่งงานหรือการสมรส (Marriage) เป็นสิ่งที่หนุ่มสาวที่รักกันและปรารถนาจะอยู่ด้วยกันได้กระทำเพื่อประกาศให้สังคมรับรู้อย่างเป็นทางการว่าจะอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยา และเป็นความสัมพันธ์ทางเพศในรูปแบบที่สังคมยอมรับ

ในช่วงการนัดหมายและการไปมาหาสู่ ชายหญิงจะมีปฏิสัมพันธ์กันตามกระบวนการ และ ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์ภาพที่มีต่อกัน จะแน่นแฟ้นและลึกซึ้งยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ โดยลำดับ ดังต่อไปนี้ (Muss , 1990, pp. 274-276)

ขั้นตอนที่ 1 การนัดพบที่ยังไม่มีจิตผูกพันรักใคร่เป็นพิเศษ

ขั้นตอนที่ 2 การนัดพบที่เริ่มจิตผูกพัน สนใจ แต่ไม่ถึงกับรัก

ขั้นตอนที่ 3 การนัดพบที่เริ่มต้นรัก

ขั้นตอนที่ 4 การนัดพบตามลำพังสองต่อสอง และได้มีความรักเกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 มีความรักความผูกพันที่ยอมรับซึ่งกันและกัน

โดยพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้นโดยจัดลำดับจากพฤติกรรมที่น้อยสุดไปยังพฤติกรรมที่มากที่สุดของความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง ได้แก่ มีการถูกเนื้อต้องตัว มีการจูบหน้าผาก หรือหอมแก้มเบา ๆ ตอนกลางคืน มีการโอบกอดและการจูบเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่บ่อยครั้ง มีการโอบกอดและจูบที่ลึกซึ้งเพิ่มขึ้น มีการกอดรัด (ระดับท่อนบนของร่างกาย) มีการกอดรัดอย่างหนักแน่น มีการสำเร็จความใคร่ให้แก่กันและกัน และมีเพศสัมพันธ์ในที่สุด

8. เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe-sex practices)

ความต้องการทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ แต่การมีความต้องการทางเพศกับบุคคลอื่นโดยไม่ได้ใช้วิธีการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ อาจนำไปสู่การติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในปัจจุบันคือ โรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ หรือการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ได้

8.1 ความหมาย

ความหมาย เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe-sex practices) มีผู้ที่ให้ความหมายที่ค่อนข้างใกล้เคียง ดังนี้

AIDS Safe-sex guidelines (Moffatt, et al., 1987, p.125 อ้างอิงใน สุรินทร์พร ลิขิตเสถียร, 2548, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe-sex practices) ทั้งหมด 5 ประเด็น ได้แก่

1. การที่มีเพศสัมพันธ์ทางช่องคลอดหรือทวารหนักโดยไม่สวมถุงยางอนามัย
2. การแลกเปลี่ยนสารคัดหลั่ง เช่น น้ำอสุจิ อุจจาระ ผ่านทางปากหรือทวารหนัก
3. การมีเพศสัมพันธ์ทางปากโดยไม่สวมถุงยางอนามัย หรือไม่มีการป้องกัน จึงมีการสัมผัสน้ำอสุจิหรือน้ำเมือกในช่องคลอดโดยตรง
4. การสัมผัสกับเลือดหรือรับเลือดไม่ว่าวิธีการใดก็ตาม

5. การใช้เข็มฉีดยาร่วมกันหรือใช้อุปกรณ์เพื่อสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองร่วมกับผู้อื่น

สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2548, หน้า 18) ได้ให้คำนิยามของ เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง การที่มีเพศสัมพันธ์ทางช่องคลอดหรือทางทวารหนักโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยป้องกัน รวมถึงการปฏิบัติทางเพศที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่ การกั้นกินน้ำอสุจิ การดื่มน้ำปัสสาวะของคู่นอนหรือบุคคลที่มีเพศสัมพันธ์ด้วย การร่วมเพศทางปากโดยไม่ได้สวมถุงยางอนามัย การใช้อุปกรณ์กระตุ้นอารมณ์ทางเพศหรือสำเร็จความใคร่ทางช่องคลอดและทวารหนัก ร่วมปะปนกับบุคคลอื่น และการใช้เข็มฉีดยาสอดยี้วะเพศหรือทวารหนักของคู่นอน

โรงพยาบาลบ้านตาก กระทรวงสาธารณสุข (2549, บทความ) ได้อธิบายถึงเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง การที่มีเพศสัมพันธ์ทางช่องคลอดหรือทวารหนักโดยไม่สวมถุงยางอนามัย การสัมผัสสารคัดหลั่งเช่น น้ำอสุจิ อุจจาระ ผ่านทางปากหรือทวารหนักโดยตรง การสัมผัสกับเลือดหรือรับเลือดไม่ว่ากรณีใดก็ตามการใช้เข็มฉีดยาร่วมกันหรือใช้อุปกรณ์เพื่อสำเร็จความใคร่ตนเองร่วมกับผู้อื่น

นอกจากนี้ควรพึงระลึกเสมอว่า "กิจกรรมใดก็ตามที่มีการแลกเปลี่ยนสารคัดหลั่งของร่างกายผ่านทางช่องปาก ช่องคลอด ทวารหนัก เลือด รอยบาดแผลฉีกขาด หรือบาดแผลต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งถือว่าไม่ปลอดภัย มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี หรือ HIV ได้"

จากความหมายดังกล่าวมาสรุปได้ว่า การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง การมีเพศสัมพันธ์ทางช่องคลอดหรือทางทวารหนักโดยไม่สวมถุงยางอนามัย การสัมผัสสิ่งคัดหลั่งโดยตรง ได้แก่ น้ำอสุจิ น้ำเมือกในช่องคลอด อุจจาระรวมถึงการสัมผัสและรับเลือดทุกกรณี การใช้เข็มฉีดยาและการใช้อุปกรณ์ที่สอดใส่ช่องคลอด หรือทวารหนักร่วมกับบุคคลอื่น ความหมายข้างต้นเป็นสิ่งที่รับรู้หรือเป็นความรู้ที่ได้รับรู้มา แต่ในมุมมองของวัยรุ่นที่รับรู้ผ่านประสบการณ์โดยตรงนั้น ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยเป็นอย่างไรบ้าง เหมือนหรือแตกต่างกันจากความหมายจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างไร จึงทำให้อัตราการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่นยังพบอยู่มากทั้ง ๆ ที่รู้ว่าก่อให้เกิดผลเสียข้างต้นตามมาบ้าง จึงทำให้ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางเพศ ลักษณะความสัมพันธ์ทางเพศจนกระทั่งมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ตามกระบวนการรับรู้ การให้ความหมาย การแสดงออกของวัยรุ่นหญิงที่มีประสบการณ์เพศสัมพันธ์และได้รับการวินิจฉัยว่า

ตั้งครก หรือติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงติดเชื้อเอดส์จากเพศสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การวางแผน ป้องกันและให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของวัยรุ่นต่อไป

8.2 พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย

จากการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นของกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ พบว่า ลักษณะ พฤติกรรมใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างมี 3 แบบด้วยกัน แบบแรกคือช่วงระยะเริ่มต้น ถึงระยะช่วงกลางของการมีเพศสัมพันธ์จะไม่สวมถุงยางอนามัย แต่ใช้เมื่อรู้สึกใกล้หลังสุจิจหรือ เมื่อถึงจุดสุดยอด แบบที่สองใช้หลังจากที่มีการสอดใส่ไปแล้วหรือใช้ระหว่างกลางกิจกรรมจนถึง เสร็จสิ้นและแบบสุดท้ายใช้ไม่ตลอดของการมีกิจกรรมหรือถอดถุงยางอนามัยออกเมื่อใกล้ถึงจุดสุดยอด ไม่ว่าจะใช้ถุงยางอนามัยในลักษณะใดก็ถือว่ามีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ได้ (Quirk, A; Rhode, T and Stimson, GV, 1998) และมีการศึกษาในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประเทศสเปน ซึ่งพบว่า หลังดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วส่วนใหญ่จะไม่ใช้ ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ส่วนในกลุ่มที่ใช้พบว่ามีจำนวนน้อย ซึ่งลักษณะกิจกรรมทางเพศ ที่ต้องใช้ถุงยางอนามัยนั้น ได้แก่ เมื่อต้องใช้ปากสัมผัสร้อยละ 8 และเมื่อร่วมเพศทางทวารหนัก ร้อยละ 35 ส่วนในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้มีการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่น ที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติกำแพงนครเวียงจันทน์นั้น มีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 39 ร้อยละ 34.9 ไม่เคยใช้ถุงยางอนามัย โดยเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเป็นคนรักหรือนักศึกษาหญิงร้อยละ 69.7 และร้อยละ 54.8 มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคนในช่วงสามเดือนที่ผ่านมา (แพงเพชร เพชรวิไชย์, 2543, หน้า 28)

ในส่วนของประเทศไทยนั้นพบ่ากลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดกำแพงเพชร ร้อยละ 57.22 เคยมีเพศสัมพันธ์มาก่อนและถ้ามีเพศสัมพันธ์กับคนรัก หรือเพื่อนสนิทจะไม่ใส่ถุงยางอนามัยถึงร้อยละ 87.88 มักดื่มสุราเป็นบางครั้งก่อนการมี เพศสัมพันธ์ ร้อยละ 25.64 และการมีเพศสัมพันธ์ภายหลังการดื่มสุราจะไม่ใช้ถุงยางอนามัย (สหภาพ พูลเกษร, 2543, หน้า 67) ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ก็พบว่า เคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 54.53 มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกตั้งแต่อายุในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ร้อยละ 49.01 นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีจำนวนคู่นอนมากกว่า 1 คน ร้อยละ 10.28 ส่วนใหญ่มีการดื่ม ของมีแอลกอฮอล์ก่อนมีเพศสัมพันธ์และใช้ถุงยางอนามัยเป็นบางครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ (ราชินี ศรีสว่าง, 2545, หน้า 106) และวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 28.7 บุคคลที่มีเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่เป็นแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 79.4 มีการป้องกันด้วยถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกร้อยละ 45.3 ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา มี คู่นอนมากกว่า 1 คนร้อยละ 63.3 (ณัฐพร สายพันธุ์, 2546, หน้า 51-52) และศึกษาพฤติกรรม

ทางเพศของวัยรุ่นในสถานศึกษาที่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี อำเภอเมือง ของจังหวัดแห่งหนึ่ง ในภาคใต้ พบว่า เคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 34.9 บุคคลที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยครั้งแรกเป็นคนรัก/แฟน ร้อยละ 78.2 ใช้เวลาสานสัมพันธ์ตั้งแต่รู้จักไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ไม่ถึง 1 วัน ร้อยละ 50.0 สาเหตุสำคัญในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเพราะอยากลอง/อยากหาประสบการณ์ ไม่ใช่ดูงามเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ร้อยละ 66.9 หลังจากที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกแล้วมีเพศสัมพันธ์ครั้งต่อมาอีก ร้อยละ 37.9 ใช้ดูงามอนามัยบางครั้งหรือไม่ใช้เลย ร้อยละ 14.3 (ดัม บุญรอด, 2550, หน้า 77-78)

นอกจากนี้ผลสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และคูแวน ไน้มของพฤติกรรมเสี่ยงในรอบ 4 ปีที่ผ่านมาพบว่าในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีประสบการณ์ทางเพศเพิ่มมากขึ้น ในกลุ่มผู้ชายคู่เพศสัมพันธ์ที่เป็นคูรัก แฟน ผู้หญิงที่รู้จักคุ้นเคย หรือผู้หญิงที่รู้จักกันผิวเผินมีสัดส่วนที่สูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ สอดคล้องกับพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงที่มีประสบการณ์เพศสัมพันธ์กับผู้ชายที่เป็นคูรักหรือแฟนมากขึ้น อัตราการใช้ดูงามอนามัยค่อนข้างต่ำในทุกกลุ่ม พฤติกรรมทางเพศของกลุ่มวัยรุ่น แสดงให้เห็นแนวโน้มของความเป็นไปได้สูงที่จะติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่มีผลการศึกษาชี้ชัดว่าการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย (ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2549, หน้า 239-240)

8.3 ผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่น

ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยของวัยรุ่นนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อตรงและโดยอ้อมต่อตัววัยรุ่นมากมาย ได้แก่

8.3.1 การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหรือในผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า 20 ปี ในประเทศไทย มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น จากเดิมร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2546 เพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 27 ในปัจจุบัน นอกจากนี้อายุของมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ต่ำสุดพบเพียงอายุ 12 ปี (โรงพยาบาลเพชรบูรณ์, 2551, หน้า 64) ในสังคมบางแห่งพบว่าวัยรุ่นหญิงมีแนวโน้มจะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกโดยไม่คิดมาก่อน ความอ่อนประสบการณ์ในเรื่องเพศ ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในสภาพของการมีเพศสัมพันธ์ โดยปราศจากการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ หรือต่อรองในเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์กับฝ่ายชายได้ (นภาพรณี หะวานนท์, 2542, หน้า 83) การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นจึงมักขาดการวางแผนในการคุมกำเนิด พบว่าวัยรุ่นอายุ 16-18 ปี มีการตั้งครรภ์ไม่ตั้งใจสูงถึงร้อยละ 21.4 (อนงค์ ชีระพันธุ์, 2544, หน้า 158) ซึ่งในกลุ่มวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่ามีการตั้งครรภ์ร้อยละ 16.9 ให้ตั้งครรภ์ต่อร้อยละ 30 ทำแท้งร้อยละ 70 จากการสัมภาษณ์ในกลุ่มเคยมีเพศสัมพันธ์และยังไม่

ตั้งครรภ์ก็มีความคิดว่า ถ้าเกิดการตั้งครรภ์ขึ้นจะตัดสินใจทำแท้งร้อยละ 63.8 (นิรมล อีระไตรรักษ์, 2547, หน้า 113)

8.3.2 ปัญหาการทำแท้ง การสำรวจตัวเลขผู้ทำแท้งในประเทศไทยเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะการทำแท้งยังเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่ได้มีการคาดประมาณการทำแท้งทั้งหมดในแต่ละปี ประมาณ 200,000-300,000 รายต่อปี (นภาพรณี หะวานนท์, 2542, หน้า 72) และจากการสัมมนาเรื่องปัญหายุติการตั้งครรภ์ถึงสถานการณ์การแท้งในประเทศไทย จากการสำรวจผู้หญิงที่เข้ามารักษาในโรงพยาบาลของรัฐ 787 แห่ง ด้วยภาวะแทรกซ้อนจากการแท้งเองและการทำแท้งจำนวน 45,990 ราย ร้อยละ 28.5 เป็นการทำแท้งจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยในกลุ่มที่ทำแท้งจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์นั้น มีอายุระหว่าง 24-20 ปี ถึงร้อยละ 46.8 และเป็นวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 30 (สุวรรณา วรคามิน และคณะ, 2544, หน้า 5-7) ส่วนวัยรุ่นในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่ามีการตั้งครรภ์ร้อยละ 16.9 และยุติการตั้งครรภ์หรือทำแท้งร้อยละ 70.0 (ณัฐพร สายพันธุ์, 2546, หน้า 51-52) การศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวัยรุ่นหญิงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อำเภอเมือง ของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคใต้ พบว่ามีการตั้งครรภ์ร้อยละ 43.01 โดยปล่อยให้ตั้งครรภ์ต่อร้อยละ 10.3 และยุติการตั้งครรภ์โดยการทำแท้งสูงถึงร้อยละ 90.7 (ตี๋ม บุญรอด, 2550, หน้า 77-78) การยุติการตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มักจะทำแท้งกับหมอเถื่อนเพราะมีความสะดวกใจในการไปรับบริการ (สหภาพ พูลเกษตร, 2544, หน้า 74) การทำแท้งของวัยรุ่นสามารถทำได้ค่อนข้างยาก เพราะการทำแท้งเป็นสิ่งผิดกฎหมายและสังคมตีตราว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม การทำแท้งจึงเป็นสิ่งที่ไม่เปิดเผย อย่างไรก็ตามยังมีหญิงตั้งครรภ์จำนวนมากลักลอบทำแท้งโดยยอมเสี่ยงอันตรายต่อชีวิต เสี่ยงต่อการถูกจับและเสี่ยงต่อการถูกประณามจากสังคม การตัดสินใจเลือกทำแท้งของผู้หญิงล้วนเกิดจากสภาพความกดดันหลายปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ความจำเป็นส่วนตัว และเหตุการณ์ในชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปหากผู้หญิงพิจารณาแล้วว่าการตั้งครรภ์จะส่งผลกระทบต่อชีวิตให้ได้รับความเสียหายมากกว่าผลดี ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเลือกทำแท้งมากกว่าเลือกตั้งครรภ์ต่อไป (สุชาดา รัชชกุล, 2541, หน้า 123)

8.3.3 ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จากข้อมูลสถานการณ์ผู้ป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (STDs) รายใหม่ ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2551 พบผู้ป่วยจำนวนทั้งหมด 2,682 ราย พบว่าเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุ 10-24 ปี จำนวน 749 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.92 และจากสถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์และผู้ติดเชื้อมีอากาาร พบว่าเป็นวัยรุ่นอายุ 10-24 ปี จำนวน 31,115 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.28 ของจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด ส่วนสาเหตุในการติดเชื้อเอดส์ (HIV Infection)

เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย จำนวนทั้งสิ้น 281,278 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.86 ซึ่งเป็นอันดับหนึ่งของการติดเชื้อเอดส์จากสาเหตุอื่นๆ และเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 3,773 คิดเป็นร้อยละ 1.34 (ศูนย์ข้อมูลทางระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข, 2551) ทั้งนี้ในกลุ่มวัยรุ่นหญิงที่อายุ 15-19 ปี จะมีสัดส่วนของอัตราป่วยโรคเอดส์สูงกว่าเพศชายถึง 2 เท่า โรคเอดส์หรือการติดเชื้อเอดส์ (HIV) จะมีแนวโน้มระบาดใหญ่อีกครั้งและทวีความรุนแรงขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น เพราะจำนวนวัยรุ่นไทยจำนวนประมาณ 1.3 ล้านคน มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ เนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe-sex practices) นั่นคือการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย หากไม่มีมาตรการ หรือนโยบายใดมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ ในการสร้างความตระหนัก อาจทำให้มีจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มขึ้น (ศูนย์ข้อมูลทางระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข, 2551, ไม่มีเลขหน้า)

การระบาดของเชื้อเอดส์หรือเอชไอวีในประเทศไทย มีวิธีการแพร่ระบาดทางเพศสัมพันธ์มากที่สุดถึงร้อยละ 83.7 ในกลุ่มผู้ป่วยเอดส์เพศหญิง พบว่า ผู้หญิงที่มีสถานภาพสมรสเสดติดเชื้อเอชไอวีทางเพศสัมพันธ์ร้อยละ 95.8 ปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นหญิงเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ได้ง่ายกว่าผู้ชายนั้นมีหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ปัจจัยเชิงสรีระของเพศหญิงที่มีเนื้อเยื่อที่บอบบางเป็นบริเวณกว้างตั้งแต่ช่องคลอดจนถึงปากมดลูก ทำให้พื้นที่สัมผัสน้ำเชื้อของผู้ชายได้มาก ขณะมีเพศสัมพันธ์เนื้อเยื่อบุผิวที่บอบบางนี้มีโอกาสฉีกขาดเป็นรอยแผลเล็ก ๆ ได้ ผู้หญิงจึงมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีได้ง่ายกว่าผู้ชาย การมีเพศสัมพันธ์ที่รุนแรงหรือการข่มขืนทำให้เกิดการฉีกขาดและมีเลือดออกบริเวณช่องคลอดและในอสุจิของผู้ชายก็มีปริมาณเชื้อเอชไอวีมากกว่าในน้ำหล่อลื่นช่องคลอดผู้หญิง การมีเพศสัมพันธ์ทางช่องคลอดโดยไม่ใช้วิธีการป้องกันจึงทำให้ผู้หญิงมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีมากกว่าผู้ชาย 2-4 เท่า นอกจากนี้พบว่าการดื่มสุราและการใช้ยาหรือสารเสพติดพบว่าเป็นสาเหตุสำคัญในการนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์และเพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในวัยรุ่น (สุรีย์พร กฤษเจริญ, 2547, หน้า 121)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศรียพัทรา จาริยวงศ์ (2539) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมทางเพศของเยาวชนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนชายหญิงอายุระหว่าง 15-24 ปี ทำงานในโรงงานจำนวน 5 แห่ง ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25.90 เคยมีเพศสัมพันธ์ โดยเป็นเพศชายร้อยละ 51.50 และเพศหญิงร้อยละ 11.80 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศของเยาวชน

ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ความสัมพันธ์ในครอบครัว สถานที่อยู่อาศัย สิ่งกระตุ้นทางเพศ ลักษณะเพื่อนที่คบ ทศนคติเรื่องเพศ

ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี (2540) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครราชสีมาและกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่อายุระหว่าง 12-24 ปี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยมีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 33.80 อายุต่ำสุดของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก อายุ 11 ปี และอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกคือ อายุ 16.22 ปี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ ภูมิฐานะ ความเคร่งในหลักพุทธศาสนา ทศนคติต่อความรัก ค่านิยมต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การรับรู้ผลการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส ลักษณะการพักอาศัย การเที่ยวสถานเริงรมย์ การใช้สิ่งเสพติด การมีนัดตามลำพังกับเพศตรงข้าม การแต่งตัวร่างกายสัมผัสระหว่างเพศ ความเป็นอิสระในการเลี้ยงดู ความคิดเห็นของเพื่อนเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส

แสงอัมพา บำรุงธรรม (2540) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามจากแหล่งข้อมูลที่เป็นวัยรุ่นชาย 4 คน หญิง 6 คน ทั้งหมดพักอยู่หอพักในเมือง ใช้การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และการสังเกต ข้อมูลได้รับการตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการโยกกับกรอบแนวคิดและนำเสนอโดยการบรรยาย ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นในเมืองทั้งชาย และหญิงส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าการสัมผัสถูกเนื้อต้องตัว การมีแฟนมากกว่า 1 คน และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดา โดยกล่าวตรงกันว่าใครๆ เขาก็ปฏิบัติกัน และเชื่อว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงถึงความรักที่มีต่อกัน และวัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่เชื่อในเรื่องของพรหมจรรย์ วัยรุ่นทั้งชายและหญิงมีการนัดพบไปเที่ยวด้วยกัน จึงทำให้มีโอกาสสัมผัสร่างกาย การถูกเนื้อต้อง และสุดท้ายมีเพศสัมพันธ์ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อและค่านิยมทางเพศคือการออกจากการควบคุมของครอบครัว

นิมิต มั่งมีทรัพย์ (2542) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศและเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของวัยรุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาคำอธิบายกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และเงื่อนไขที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานในวัยรุ่นชายหญิง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นวัยรุ่นชายหญิงจำนวน 20 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านค่านิยมและบรรทัดฐานสังคมที่ดำรงความไม่เสมอภาคในความสัมพันธ์ชายหญิง เป็นเงื่อนไขไปสู่การสร้างความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม โดยเฉพาะบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดผู้หญิงมีความสัมพันธ์ด้วย

ความรักความจริงใจ และการขัดเกลาทางสังคมที่ทำให้ผู้ชายมีอิสระในเรื่องเพศส่งผลให้วัยรุ่นชาย และหญิงขาดความรู้ความเข้าใจโดยสมบูรณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศและความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ทำให้วัยรุ่นหญิงมีโอกาสเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีกก่อนแต่งงาน ด้วยความรักความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และนำไปสู่การเอาใจเขามาใส่ใจเราเปรียบทางเพศโดยไม่รับผิดชอบ กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศ โดยเฉพาะบรรทัดฐานทางเพศที่กำหนดเงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ทำให้ผู้หญิงมักตกเป็นฝ่ายต้องตัดสินใจเลือกที่จะยินยอมหรือไม่ยินยอมมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน กับคู่อีกเพื่อดำรงรักษาความสัมพันธ์เอาไว้

สุชาดา รัชชกุล (2541) ศึกษาการตั้งครรรภ์ไม่พึงปรารถนาและการตัดสินใจทำแท้ง การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อหาคำอธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไขที่นำไปสู่การตั้งครรรภ์ไม่พึงปรารถนา และกระบวนการตัดสินใจทำแท้ง วิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์ระดับลึกจากหญิงตั้งครรรภ์จำนวน 58 ราย แบ่งเป็นหญิงที่ตัดสินใจทำแท้ง 38 ราย และหญิงที่ตัดสินใจตั้งครรรภ์ต่อไป 20 ราย ผลการศึกษามีดังนี้ ค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมไทยในเรื่องมาตรฐานชั้นทางเพศและความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ไม่เสมอภาค นำไปสู่เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการตั้งครรรภ์ไม่พึงปรารถนา โดยเฉพาะบรรทัดฐานทางเพศที่สังคมกำหนดให้กับผู้หญิง ส่งผลให้ผู้หญิงขาดความรู้ความเข้าใจโดยสมบูรณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศและการคุมกำเนิดแล้ว ยังทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และนำไปสู่การตั้งครรรภ์ไม่พึงปรารถนา การตัดสินใจเลือกทำแท้งของผู้หญิงล้วนเกิดจากสภาพความกดดันหลายปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ความจำเป็นส่วนตัว และเหตุการณ์ในชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปหากผู้หญิงพิจารณาแล้วว่าการตั้งครรรภ์จะส่งผลกระทบต่อชีวิตให้ได้รับความเสียหายมากกว่าผลดี ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเลือกทำแท้งมากกว่าเลือกตั้งครรรภ์ต่อไป อย่างไรก็ตามผู้หญิงอาจขาดโอกาสเลือกการทำแท้งที่ปลอดภัยได้เนื่องจากค่านิยมสังคมที่มีต่อการทำแท้งเป็นไปในทางลบ รวมทั้งการขาดการสนับสนุน และมีกฎหมายการทำแท้งที่เข้มงวด ประการสำคัญคือผู้หญิงมีข้อจำกัดหลายประการนับตั้งแต่การรับรู้ถึงภาวะการตั้งครรรภ์ การแสวงหาผู้ให้คำแนะนำปรึกษา การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ที่ให้บริการและอัตราค่าบริการ ทำให้ผู้หญิงจำนวนหนึ่งต้องยอมเสี่ยงอันตรายเข้ารับบริการการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยอันส่งผลให้ภาวะแทรกซ้อนตามมาจากการตกเลือดหรือการติดเชื้อ

แพงเพชร เพชรวิไชย์ (2543) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในนักศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชาย ผลการศึกษาพบว่า เคยมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 39 ร้อยละ 34.9 ไม่เคยใช้ถุงยางอนามัยและร้อยละ 54.8 มีเพศสัมพันธ์กับคู่ออนหลายคนในช่วงสามเดือนที่ผ่านมา โดยมี

เพศสัมพันธ์กับคนรักเป็นนักศึกษาร้อยละ 69.7 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ การมีเพื่อนชอบเที่ยว การไปเที่ยวสถาน บันเทิง การมีคนรัก และการดื่มสุรา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

สหภาพ พูลเกษร (2543) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด กำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยมีเพศสัมพันธ์แล้วร้อยละ 13.08 ส่วนใหญ่ มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับคนรัก/แฟนร้อยละ 73.47 นักเรียนชายที่มีเพศสัมพันธ์กับคนรัก/แฟนหรือ เพื่อนสนิทจะไม่ได้ดูยางอนามัยถึงร้อยละ 87.88 นักเรียนหญิงตั้งครรภ์ร้อยละ 6.25 และปฏิบัติตัว ภายหลังการตั้งครรภ์โดยทำแท้งกับหมอเถื่อน จะดื่มสุราเป็นบางครั้งก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 25.64 และการมีเพศสัมพันธ์ภายหลังการดื่มสุราจะไม่ได้ดูยางอนามัย ปัจจัยก่อให้เกิด พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านครอบครัว กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.31 มีสัมพันธภาพ ระหว่างสมาชิกในครอบครัวรักใคร่กันดีและ ไม่ปรึกษาปัญหาทางเพศกับใครเลยในครอบครัว ร้อยละ 46.59 ด้านกลุ่มที่มีอิทธิพล การปรึกษาเรื่องเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่ปรึกษาเพื่อนร้อยละ 32.78 เพื่อนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการไปเที่ยวสถานเริงรมย์หรือสถานบริการทางเพศร้อยละ 52.86 ด้านสังคม สถานที่พักอาศัยไม่ได้อยู่ใกล้กับสถานเริงรมย์ร้อยละ 77.67 เคยไปเที่ยวสถาน เริงรมย์หรือสถานบริการทางเพศ ร้อยละ 71.66 จำนวนครั้งของการไปเที่ยวอยู่ระหว่าง 1-2 ครั้ง/เดือน ส่วนใหญ่ได้รับรู้เรื่องเพศสัมพันธ์จากสื่อภาพยนตร์ สื่อวิดีโอ /ซีดี ร้อยละ 20.38 และร้อยละ 19.37 ตามลำดับ

อนงค์ ชีระพันธุ์ (2544) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่ยั่วยุ เคยปฏิบัติมากที่สุดคือ เมื่อมีโอกาสอยู่ตามลำพังกับเพศตรงข้ามนักเรียนเคยมีการจับมือถือแขน โอบไหล่ เหวกกันและกันคิดเป็นร้อยละ 49.6 การกอดจูบ ลูบไล้ กระตุ้นอารมณ์อวัยวะร่างกายให้กัน และกันร้อยละ 32.3 และเคยมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 27.8 บุคคลที่วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ส่วนเป็นแฟน หรือคนรักคิดเป็นร้อยละ 28.8 รองลงมาเป็นเพื่อนนักเรียนด้วยกันร้อยละ 25.5 ส่วนสถานที่ที่มี เพศสัมพันธ์ คือโรงภาพยนตร์ ร้อยละ 25.8 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น พบว่า เพศ ระดับการศึกษา ค่าใช้จ่ายที่ได้รับ ลักษณะที่พักอาศัย บุคคลที่วัยรุ่นพักอาศัยด้วย ความรู้เรื่องเพศ การตระหนักรู้ในตนเองในเรื่องเพศ แหล่งข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศที่ได้รับ ลักษณะ เพื่อนสนิทที่คบด้วย สัมพันธภาพในครอบครัว และการอบรมสั่งสอนเรื่องเพศในครอบครัว

รัชนี ศรีสว่าง (2545) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษา ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 54.53 นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนคู่นอนมากกว่า 1 คน ร้อยละ 10.28 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการดื่มของมึนเมา ก่อนมีเพศสัมพันธ์ และใช้ถุงยางอนามัยเป็นบางครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ได้แก่ สถานภาพสมรสของบิดามารดา ความสัมพันธ์ในครอบครัว ฐานเศรษฐกิจ การพักอาศัย สภาพแวดล้อม ที่พักอาศัย สถานบันเทิงเริงรมย์ และสิ่งพิมพ์หรือสื่อกระตุ้นทางอารมณ์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า สถานบันเทิงเริงรมย์ และสิ่งพิมพ์หรือสื่อกระตุ้นอารมณ์มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากที่สุด

ณัฐพร สายพันธุ์ (2546) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มเคยมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 28.7 บุคคลที่มีเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่เป็นแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 79.4 มีการป้องกันด้วยถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ร้อยละ 45.3 เคยมีประวัติเป็นกามโรค ร้อยละ 0.9 ตั้งครรภ์ ร้อยละ 16.9 และยุติการตั้งครรภ์หรือทำแท้ง ร้อยละ 70.0 ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา มีคู่นอนมากกว่า 1 คน ร้อยละ 63.3 ส่วนปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น การนัดอยู่ตามลำพังกับเพศตรงข้ามทัศนคติที่เหมาะสมต่อการมีเพศสัมพันธ์ระดับต่ำ ลักษณะที่พักอาศัยตามลำพัง ระดับชั้นปีของการศึกษาที่มากขึ้น ความพอใจของรายได้ที่มาก ลักษณะกลุ่มเพื่อนมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงจะทำให้เกิดโอกาสการมีเพศสัมพันธ์ได้มาก

วรรณวิมล สุรินทร์ศักดิ์ (2546) ศึกษาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานของวัยรุ่นและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานของวัยรุ่น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน ร้อยละ 28.9 โดยบุคคลที่มีเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่เป็นแฟนหรือคู่รักคิดเป็นร้อยละ 23.40 วัยรุ่นเพศชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานสูงกว่าวัยรุ่นหญิง ในเขตเมือง ร้อยละ 45.1 และ 13.8 และในเขตชนบท ร้อยละ 39.1 และ 11.9 วัยรุ่นอายุเพิ่มขึ้น สัดส่วนการมีเพศสัมพันธ์จะเพิ่มขึ้นด้วย คือ ร้อยละ 17.2, 28.1 และ 53.8 สำหรับกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย (20-24 ปี) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานของวัยรุ่น ได้แก่ อายุ ลักษณะการพักอาศัยอยู่กับพ่อต่างเพศ พฤติกรรมเสี่ยงของเพื่อนสนิท การรับสิ่งกระตุ้นทางเพศ และแนวโน้มนำ

เชิงบวกต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน นอกจากนี้พบว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานของวัยรุ่นไม่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท

นิรมล อีระไตรรักษ์ (2547) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันกับคู่ก่อนสมรสและกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีภาคปกติ มหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาอยู่ด้วยกันเป็นเวลา 1-2 ปี การคุมกำเนิดใช้ถุงยางอนามัยและยาเม็ดคุมกำเนิดเป็นส่วนใหญ่ และพบว่ามีนักศึกษาตั้งครรรภ์ร้อยละ 10.75 และในกลุ่มดังกล่าวได้ยุติการตั้งครรรภ์โดยการทำแท้งแล้วร้อยละ 95.0 ในกลุ่มที่ยังไม่เคยตั้งครรรภ์มีความคิดว่าถ้าเกิดการตั้งครรรภ์ไม่พึงประสงค์ขึ้นจะตัดสินใจทำแท้งร้อยละ 63.8 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนก่อนสมรส พบความความคล้ายคลึงกันของคู่ สถานะทางเศรษฐกิจ ความสมานฉันท์ทางบทบาท การสนับสนุนทางสังคมแบบอย่างจากบิดามารดา และค่านิยมเกี่ยวกับการสมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ทั้งด้านการปรับตัวระหว่างคู่ ด้านความสัมพันธ์ คู่ศึกษามีการปรับตัวระหว่างคู่อยู่ในกลุ่มระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์ระหว่างคู่อยู่ในกลุ่มระดับสูง แต่โดยภาพรวมแล้วมีคุณภาพชีวิตคู่อยู่ในกลุ่มระดับต่ำ

บุญสิน ผิวขำ (2548) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเอกชนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายเรียนอยู่ในประเภทวิชาพาณิชยกรรม มีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนอยู่ในระดับปานกลาง จากการเปรียบเทียบปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนเพศชายและเพศหญิงเรียนอยู่ในแผนกวิชาชีพแตกต่างกันมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมและปัจจัยด้านจิตวิทยา พบว่า ระดับค่าเฉลี่ยของปัจจัยในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมากและปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 2 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องเพศ และปัจจัยด้านจิตวิทยา ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง โดยสามารถพยากรณ์พฤติกรรมเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนได้ร้อยละ 35.45

สุพัทธา อักษรรัตน์ (2549) การศึกษาเชิงบรรยายเพื่อศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ครอบครัว กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 69.87 มีโครงสร้างครอบครัวในระดับดีร้อยละ 56.80 มีหน้าที่ครอบครัวในระดับดี ผลการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ร้อยละ 43.47 ของกลุ่มตัวอย่างของมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านพฤติกรรมชดนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในระดับที่เสี่ยงน้อยมาก ร้อยละ 3.20 เคยมีเพศสัมพันธ์ โดยมีพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในระดับที่เสี่ยงปาน โคร่งสร้างและหน้าที่ครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาสนับสนุนว่า โคร่งสร้าง และหน้าที่ที่ดีของครอบครัวมีส่วนปกป้องพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิงตอนต้น

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และคณะ (2549) ได้สำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ และคู่นอนใหม่ของพฤติกรรมเสี่ยงในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา โดยมีประชากรกลุ่มเป้าหมายจำนวน 6 กลุ่มคือ กลุ่มนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา (ปวช.) ชั้นปีที่ 2 กลุ่ม แรงงานต่างด้าว กลุ่มหญิงบริการทางเพศ กลุ่มผู้ติดยาเสพติด กลุ่มชายรักชาย ผลการศึกษาพบว่า ในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีประสบการณ์ทางเพศเพิ่มมากขึ้น กลุ่มผู้ชายคู่เพศสัมพันธ์ที่เป็นคู่อรักหรือแฟน ผู้หญิงที่รู้จักคุ้นเคยหรือผู้หญิงที่รู้จักผิวเผิน ในสัดส่วนที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ สอดคล้องกับพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงที่มีประสบการณ์เพศสัมพันธ์กับผู้ชายที่เป็นคู่อรักหรือแฟนมากขึ้น อัตราการใช้ถุงยางอนามัยค่อนข้างต่ำในทุกกลุ่ม และการใช้สารเสพติดน่าจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยเพียงพอ พฤติกรรมทางเพศของกลุ่มต่าง ๆ แสดงให้เห็นแนวโน้มของความเป็นไปได้สูง ที่จะติดเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่มีผลการศึกษาชี้ชัดว่าการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย

ตี๋ม บุญรอด (2550) ศึกษาพฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อำเภอเมืองของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นในสถานศึกษาที่มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี เคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 34.9 เฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก 15.5 ปี อายุต่ำสุด 7 ปีและอายุสูงสุด 23 ปี บุคคลที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยครั้งแรกเป็นคนรัก/แฟน ร้อยละ 78.2 ใช้เวลาสานสัมพันธ์ตั้งแต่รู้จักไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ไม่ถึง 1 วันร้อยละ 50.0 สาเหตุสำคัญในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเพราะอยากลอง/อยากหาประสบการณ์ ร้อยละ 46.4 สถานที่ที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกในบ้าน/ที่พัก ร้อยละ 76.8 วันสำคัญที่นิยมมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกวันวาเลนไทน์ร้อยละ 54.5 ไม่ใช้ถุงยางเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกร้อยละ 66.9 หลังจากที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกแล้วมีเพศสัมพันธ์อีกร้อยละ 37.9 ใช้ถุงยางอนามัยบางครั้งและไม่ใช้ ร้อยละ 14.3 นักศึกษาหญิงเคยตั้งครรภ์ร้อยละ 43.01 โดยปล่อยให้ตั้งครรภ์ต่อ ร้อยละ 10.3 ทำแท้งร้อยละ 90.7 และเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศบุคคลแรกที่ขอคำปรึกษามากที่สุด คือ เพื่อน ร้อยละ 39.6

Quirk, Rhode and Stimson (1998) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยกับการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ในวัยรุ่นกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มวัยรุ่นที่มีประวัติการตีมีสุราและการใช้สิ่งเสพติดติดร่วมกับการมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ จำนวนทั้งหมด 96 ราย ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะพฤติกรรมใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างมี 3 แบบด้วยกัน แบบแรกจะสวมใส่ถุงยางเมื่อรู้สึกใกล้หลังอสุจิหรือเมื่อถึงจุดสุดยอด แบบที่สองเริ่มใส่ถุงยางอนามัยหลังจากที่มีการสอดใส่ไปแล้วระยะหนึ่งจนถึงเสร็จสิ้นและแบบสุดท้ายใช้เมื่อเริ่มมีกิจกรรมและถอดออกเมื่อใกล้ถึงจุดสุดยอด ซึ่งไม่ว่าจะใช้ถุงยางอนามัยในลักษณะใดก็ถือว่ามีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ได้

Kim, et al. (2006) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยในนักศึกษามหาวิทยาลัยประเทศสเปน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย จำนวน 815 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ใช้ถุงยางอนามัยหลังตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์หรือสุรา ถึงร้อยละ 73.82 แต่ในกลุ่มที่ใช้ถุงยางอนามัยพบว่าจะใช้ในลักษณะกิจกรรมทางเพศที่ต้องใช้ปากสัมผัสกับอวัยวะเพศของคู่่นอน (Oral sex) ร้อยละ 8 หรือมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก (Anal sex) ร้อยละ 35

McMumm and Caan (2007). ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการติดเชื้อคลาไมเดียในวัยรุ่นหญิงในมหาวิทยาลัยแองกลิสวาร์ธตัน กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นหญิงอายุ 16-24 ปี จำนวนทั้งหมด 208 คน รับการรักษาที่โรงพยาบาล โดยศึกษาใน 3 ปัจจัย ได้แก่ ระยะเวลาการตีมีสุราพบตั้งแต่ 3.5 -18 ปีนั้นมีความสัมพันธ์ต่อการติดเชื้อคลาไมเดีย จำนวนคู่่นอนที่มากกว่า 1 คน มีความสัมพันธ์กับการติดเชื้อคลาไมเดียและส่วนพฤติกรรมการตีมีสุราไม่มีความสัมพันธ์กับการติดเชื้อคลาไมเดีย

Weiss, JA., et al. (2006) ศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลในการตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นหญิงในสถานพินิจ เป็นศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นหญิงในสถานพินิจจำนวน 19 ราย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความหมายของเพศสัมพันธ์ว่า "เป็นสิ่งที่คนอื่นทั่วไปก็ทำกัน" จึงไม่เป็นเรื่องแปลกที่วัยรุ่นจะมีเพศสัมพันธ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ ส่วนใหญ่จะศึกษาในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ซึ่งการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น ตอนกลางทั้งในเขตเมืองและชนบท เคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 27.80 ส่วนกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางและวัยรุ่นตอนปลาย เคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 18.80 และ 25.90 โดยพบว่าอายุการมีเพศสัมพันธ์น้อยที่สุดเพียง 7 ปี

เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอยู่ระหว่าง 14.42 -17.10 ปี และยังพบว่าวัยรุ่นชายมีเพศสัมพันธ์มากกว่าวัยรุ่นหญิง ซึ่งบุคคลที่วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ด้วยส่วนใหญ่มักเป็นแฟน/คนรักหรือเพื่อนนักเรียน การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกและครั้งต่อมาส่วนใหญ่ไม่ใช่ดูยงอนามัย ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพสมรสของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ลักษณะที่พักอาศัย ทัศนคติเสรี สิ่งกระตุ้นทางเพศ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ลักษณะเพื่อนที่คบ การยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ของเพื่อน ความอึดใจจากการควบคุมของบิดามารดา ความรู้เรื่องเพศศึกษา เป็นต้น แต่การศึกษาพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นในด้านกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ทางเพศจนไปถึงการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่นหญิงโดยเฉพาะการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกนั้น ยังไม่มีผลการศึกษา ดังนั้นการจะทำความเข้าใจปรากฏการณ์เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นหญิงได้อย่างชัดเจนนั้นจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจวิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางเพศ ลักษณะความสัมพันธ์ทางเพศ จนกระทั่งมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยตามกระบวนการรับรู้ การให้ความหมาย การแสดงออกของวัยรุ่นหญิงที่มีประสบการณ์เพศสัมพันธ์และได้รับการวินิจฉัยว่าตั้งครรภ์ หรือติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงติดเชื้อเอดส์จากเพศสัมพันธ์ โดยให้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพราะเป็นแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับปัญหาและเน้นการค้นหาความจริงจากประสบการณ์ตรง การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งวิธีการนี้มีความยืดหยุ่นค่อนข้างสูง ทำให้ผู้วิจัยสามารถซักถามและหารายละเอียดของประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาได้อย่างลุ่มลึกรอบด้านมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การวางแผนป้องกันและให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของวัยรุ่นต่อไป ประกอบกับบทบาทของพยาบาลวิชาชีพงานส่งเสริมสุขภาพที่ปฏิบัติการพยาบาลด้านส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มป่วยหรือในรายที่มีปัญหาซับซ้อน ดังนั้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์หรือกระบวนการวิจัยมาใช้ในการบูรณาการความรู้ ทักษะ และทฤษฎีทางการพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติการพยาบาลด้านการส่งเสริมสุขภาพให้มีประสิทธิภาพมาตรฐานสูงขึ้นและนำไปสู่การให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดจนการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของหน่วยงานและนำไปสู่การจัดบริการส่งเสริมสุขภาพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงานต่อไป

กรอบแนวคิดเบื้องต้น (Preconceived notion)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความหมาย ลักษณะความสัมพันธ์ทางเพศ ปัจจัยสนับสนุนและผลกระทบของการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่นหญิง โดยผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ และแนวคิดระบบบรรทัดฐานทางเพศ (Gender system concept) เพื่อให้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) เป็นคำถามแบบปลายเปิดที่อยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดพื้นฐานของการวิจัย ในการเชื่อมโยงความคิด ความรู้สึกและการกระทำของผู้ให้ข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมาย ลักษณะความสัมพันธ์ทางเพศ ปัจจัยสนับสนุน และผลกระทบของการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่นหญิง

